

ΦΥΛΛΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Πειραιεύς 29 Φεβρουαρίου

«Τὸ Περιόδικον μας» κατ' ἀρχὴν δὲν ἀναμιγνύεται εἰς τὴν πολιτικὴν, ἀλλὰ προκειμένου περὶ ἐκλειψάσης γενικῶς τέρως προσοπικότητος ὅπως ἡ τοῦ Χαριλάου Τρικούπη, νομίζομεν, ὅτι δὲν ἐκφεύγομεν τοῦ προγράμματός μας ἐὰν ζητήσωμεν ἀπὸ τοῦ ἀναγνώστας μας εἰς εἰδικὸν διαγώνισμα τὸ ὅποιον προκηρύσσομεν, ν' ἀσχληθῶν μετὰ τὴν σύνταξιν χαρακτηρισμοῦ τοῦ πολιτικοῦ τούτου ἀνδρός τοῦ ὁποίου, αἱ πράξεις ἐπλήρωσαν τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ἐπηρεάσασαι καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς ἐκδηλώσεις τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ζωὴν. Πᾶν ὅ,τι περὶ τοῦ Χαριλάου Τρικούπη ἐγράφη ζῶντος αὐτοῦ ἦτον ἐμπνευσμένον ἢ ἀπὸ τὴν συστηματικὴν ἐυσμένειαν τῆς ἡμερησίας πολιτικῆς διαπάλης ἢ ἀπὸ τὸ ἀπεριόριστον ἐγκώμιον τοῦ ἀνεπιφυλάκτου θαυμασμοῦ.

Ἦδη, μετὰ θάνατον, ζητοῦμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ πιστεύομεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος διὰ νὰ μὴ ἐξυπηρετηθῇ αὕτη εὐχερῶς. Πρῶτιμῶς νὰ μὴ θέσωμεν χωριστὰ ζητήματα ἀφίνοντες εἰς ὅσους θὰ εὐαρεστηθῶν ν' ἀνταποκριθῶν εἰς τὴν πρόσκλησίν μας νὰ περιλάβωμεν εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Χαριλάου Τρικούπη πᾶν ὅ,τι ζωγραφίζει πιστότερον τὸν αἰμυνηστον ἄνδρα ὡς πολιτικὸν καὶ ὡς ῥήτορα μὴ παραλείποντες νὰ διαχαράξωμεν τὴν ἀδράν του μορφήν ὡς κοινωνικοῦ ἀνθρώπου, διότι ὁ Τρικούπης ὡς τζέντλεμαν προσήγγισε τὸν τέλειον ἄνθρωπον.

Εἰδικὴ ἐπιτροπὴ ἐκ συνεργατῶν μας θὰ εὐαρεστηθῇ νὰ κρίνῃ τὰ πρὸς δημοσεύσιν στελλόμενα ἕκαστον τῶν ὁποίων δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ τὰς 5 σελίδας «Τοῦ Περιόδικου μας». Θὰ δημοσευθῶν οἱ τρεῖς καλλίτεροι χαρακτηρισμοὶ ἐὰν πληρῶν τοὺς ὅρους πρωτοτύπων καὶ ἀξίωον λόγου δημοσεύσεων, ἀπονεμομένων τῶν ἐξῆς ἀναμνηστικῶν δώρων εἰς τοὺς συγγραφεῖς των: α') Μία θαλασσογραφία τοῦ κ. Βελωνάκη καὶ

ἓνα παστὲλ τοῦ κ. Παύλου Μαθιοπούλου, ἀμφότερα ἐντεθειμένα εἰς πολυτελεῖα πλάσιαι. β') Ἡ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ὑπὸ Σπυρίδωνος Τρικούπη. γ') Ὁ Ρωμῆος τοῦ Σουρῆ ἐπὶ ἓν ἔτος. Καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἀνὰ μία καλλιτεχνικὴ φωτογραφία τοῦ Χαριλάου Τρικούπη.

Προβιμίαι τῆς ἀποστολῆς τῶν χειρογράφων ὀρίζεται ἡ 15ῃ τοῦ προσηχοῦς μηνός Ἀπριλίου.

Ἡ εἰδησις τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας ἐξῆσεν εὐτυχῶς εἰκοσιτέσσαρας μόνον ὥρας, ἀλλὰ τὸ χρονικὸν τούτο διάστημα ἦτο ἀρκετὸν διὰ νὰ ζητηθῶν μαντευτικῶς τὰ ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων σοφῶν, τοὺς ὁποίους θὰ περιέβαλλεν ἡ ἀκαδημαϊκὴ ἀθανασία. Αὐτὴν τὴν ἀμνηχανίαν ἡμεῖς τὴν ἀπερύγαμεν ταχθέντες ἀμέσως μετὰ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι κατ' ἀρχὴν ἐπολέμησαν τὸ σχέδιον.

Διότι, τί θέλετε, εὐρίσκομεν, ὅτι τὸ θαυμάσιον κτίριον ἐκπληροῦ λαμπρὰ τὸν προορισμὸν ἐνός νομισματικοῦ μουσείου καὶ ὁ κ. Ἰωάννης Σβοῦνος εἶνε πολὺ καλὰ ἐκεῖ μέσα μετὰ τοὺς θησαυροὺς του. Τώρα μάλιστα, ὅτε ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Ἄθ. Εὐταξίας θὰ προσθήσῃ τὴν καλλιτεχνικὴν πινακοθήκην δὲν ἔχει κανεὶς νὰ ζητήσῃ τι καλλίτερον ὡς πρὸς τὴν χρησιμοποίησίν του.

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ἡ ἀντίθετος ἰδέα καὶ αὐτὴν μεταξὺ ἄλλων φρονούντων, ὅτι ὁ βερώνας Σίνας διέθεσε τὴν περιουσίαν του διὰ νὰ ἰδρῶσῃ Ἀκαδημία περιλαμβάνουσαν ἀκαδημαϊκοὺς καὶ ὄχι νομίσματα καὶ καλλιτεχνικοὺς πίνακας, φαίνεται ἔχων ἡ γόης συγγραφεὺς τῶν Ἀπὸ τὴν Φύσιν καὶ τὴν Ζωὴν καὶ χαριτολόγος σκεπτικιστῆς τῶν Ὁσα φέρουν αἱ Ἡμέραι, ὁ σήμερον πρῶτος ὑποδεχόμενος τοὺς ἀναγνώστας τοῦ Περιόδικου μας. Εἶνε, λέγει, κατὰ ἀβλαβῆς ἡ ἰδρυσις τῆς Ἀκαδημίας, κατὰ ἐξ ὅσων διὰ μέθεα νὰ ἔχωμεν καὶ νὰ παρουσιάσωμεν ἄνευ πολλῶν ἀξιώσεων. Καὶ οἱ Κάφροι ἂν εἶχαν ἀκαδημίαν, προσθέτει, θ' ἀπαρτίζετο αὕτη ἀπὸ Κάφρους· ἐνῶ ὁ κ. Ραΐδης ὁ κηρυχθεὶς κατὰ τοῦ σχεδίου τὸ θεωρεῖ ἀπραγματοποίητον μόνον διότι δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ζωὴν φίλος του σοφὸς τῆς ἀπολύτου ἐκτιμήσεώς του. Ἡ ἐγνωσμένη μετριοφροσύνη τοῦ συγγραφέως τῶν Εἰδῶλων ἀνέλαμψεν οὕτωπῶς εἰς ἓνα ὥριον ἐγκώμιον πρὸς ἐκλιποῦσαν μορφήν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων. Ἄλλ' ἡ περσομιώδης σκεπτικιστικὴ περιφρόνησις τοῦ Παύλου Νιρβάνα, φθιγγομένου ὑπὲρ τοῦ σχεδίου, φθάνει ἕως ἀφρικανικῆς χώρας διὰ νὰ εὐρῆ ὄρον συγκρίσεως ὄχι πολὺ κολακευτικόν. Καὶ εἴμεθα σύμφωνοι. Διότι καὶ εἰς τὸ Ἄνναμ λειτουργεῖ λαμπρὸν Πανεπιστήμιον καὶ δὲν εἶνε ἀπίθανον ἂν ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς τὸ θελήσῃ νὰ μορφωθῇ καὶ μεταξὺ τῶν Κίθρων ἀκαδημία. Πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον προτεστάνται Γερμανοὶ ἱεραπόστολοι διδάσκουσι μουσικὴν εἰς τὰ τέκνα τῶν Κάφρων. Ἐφ' ὅσον ὅμως τὸ Πανεπιστήμιόν μας δὲν δεικνύει ἰδίαν ζωὴν ἐκ πρωτοβουλίας ὡς πρὸς τὴν πρόδον τῆς ἐπιστήμης, τμημα ἐπιστημονικὸν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ δὲν βλέπομεν ποῖον λόγον ὑπάρξεως θὰ εἶχε. Ἀφίνομεν πῶς ἴθελαν πλη-

ρωθή τὰ κενὰ τῶν καλλιτεχνικῶν ἀξιώσεων. Ὡς πρὸς τὴν ἀρχαιολογίαν αἱ ξένοι Κυβερνήσεις ἐφρόντισαν ἐγκαίρως νὰ ἔχουν τὰς ἀκαδημίας των ἐν Ἀθήναις ἂν καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶνε εὐτύχημα, ὅτι ἐσχάτως ἀνεδείχθησαν καὶ Ἕλληνας δυνάμενοι νὰ ἐγείρουν ἐντίμους ἀξιώσεις πρὸς τὸν τίτλον τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ.

Μένουν τὰ ὠραία γράμματα, ἡ ἐλαφρὰ λεγομένη φιλολογία. Ἐδῶ σταματῶμεν. Παρακαλοῦμεν τὸν Παῦλον Νιρβάναν ν' ἀναλάβῃ αὐτὸς τὴν μέριμναν νὰ ὑποδείξῃ τοὺς Ἕλληνας ἀκαδημαϊκοὺς.

Ὁ Πειραιεὺς ὁ τείνων ταχέως διὰ τῆς ἐργασίας τῶν προοδευτικῶν του ἡμετέρων πρὸς τὴν ποθητὴν ἀποκέντρωσιν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων,

**Τὰ λαϊκὰ ταμειυτήρια
καὶ οἱ πνευματικοὶ συνεταιρισμοί**

ὁ πρῶτος δῆμος τοῦ Κράτους ὁ εἰσαγαγὼν τὸν δι' ἡλεκτρικοῦ φωτισμὸν καὶ ἰδρύσας δημοτικὰ σχολεῖα ὑπὸ θροῦς ὑγιεινῆς φαίνεται, ὅτι πρῶτος θὰ ἐγκαταστήσῃ καὶ τὰ λαϊκὰ ταμειυτήρια. Δύο συμπολιταί μας οἱ κ. κ. Δ. Μωράκης γραμματεὺς τοῦ μεγάλου βιομηχανικοῦ καταστήματος τοῦ Τζῶν Μὰκ Δούαλ καὶ Γ. Καραγιάννης γραμματεὺς τοῦ ἐργοστασίου κονιακοποιίας τοῦ κ. Δημοσθένους Πουρῆ ἐργάζονται νὰ θέσουν τὰς βάσεις τοῦ μεγάλου λαϊκοῦ ἰδρύματος, τὸ ὁποῖον θὰ περισυλλέγῃ τὰς οἰκονομίας τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Ὁ κ. Μωράκης μάλιστα ἐτύπωσε καὶ τὸ σχέδιον τῆς ἰδρύσεως τῆς λαϊκῆς αὐτῆς τραπεζῆς σταχυολογήσας ὅ,τι ἀπαραίτητον ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν ξένων ταμειυτηρίων. Εἰς τὴν ἐργατικὴν τράπεζαν εἶνε διατεθειμένοι νὰ προσέλθουν καὶ ἄλλαι ἐπαγγελματικαὶ τάξεις. Βαθμηδὸν δὲ θὰ ἐπιδιωχθῇ καὶ ἡ ἰδρυσις ἐργατικῶν συνεταιρισμῶν καὶ ὅπερ σπουδαιότερον πνευματικῶν συνεταιρισμῶν τῶν ἐργατικῶν πληθυσμῶν τούτεστι λαϊκῶν σχολῶν ἢ ὅπως λέγονται ἐν Γαλλίᾳ λαϊκῶν Πανεπιστημίων. Τὸ ἔργον τοῦτο τὸ ἐνεπνεύσθη καὶ τὸ ἐξετέλεσεν εἰς τὸ Παρίσι ἕνας ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ, ἕνας νεαρὸς ἐργάτης ὁ Δεζέρμ, ὅστις ἀπὸ τριετίας ἠγωνίσθη νὰ τὸ ἐπιτύχῃ ἐκείδων πρὸς τοῦτο περιοδικόν*, τὸ ὁποῖον μόνος ἔγραψε καὶ μόνος ἐτύπωνε.

Σήμερον τὸ ἔργον του λειτουργεῖ θριαμβευτικῶς. Εὐρὸ οἶκημα κείμενον εἰς τὸ προάστειον τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου συναθροίζει καθ' ἐσπέραν πολλὰς ἑκατοντάδας ἀκροατῶν ἐκ τῶν ἐργατικῶν τάξεων περίξ ἐνὸς σοφοῦ ἢ ἐνὸς καλλιτέχου. Ἡ ἐπιτυχία τῶν ὠραίων αὐτῶν ἐμπνεύσεων ἔφερε τὴν ἀγαθὴν μίμησιν καὶ πολλοὶ φοιτηταί, κατὰ τὸ γνωστὸν ἀγγλικὸν σύστημα, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν ἐργατικὴν συνοικίαν τῆς Μπελβιλ καὶ ἤρχισαν νὰ διδάσκουν τοὺς ἐργάτας εἰς τὰς ἑσπερινὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς των. Ἐξ ἄλλου ὄμιλος νεαρῶν καθολικῶν δημοσιεύων καὶ εἰδικῶν περιοδικῶν σύγγραμμα ἀναγγέλλει τὴν προσεχῆ ἰδρυσιν ἐργαστηρίων καὶ αἰθουσῶν διαλέξεων χάριν τῶν ἐργατῶν.

* «Le Sillon». Τὸ Χνάρι.

Ὁ ἐργάτης ἀποκτῶν γνώσεις, ὁ ἐργάτης ἐξοικειούμενος πρὸς τοὺς εὐρεῖς πνευματικοὺς ὀρίζοντας τοῦ ἀνεπτυγμένου ἀνθρώπου, ὁ ἐργάτης δυνάμεος νὰ προστατεύῃ τὰ συμφέροντά του, ἰδοὺ τὸ νεώτερον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον θὰ διευθύνῃ τὰς κοινωνικὰς προσπάθειάς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος εἰς τὰς πολιτισμένας χώρας τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἠπείρου.

Ἐὰν ἔπρεπε κάποτε νανοῖζον ἀκόμη μίαν φοράν τὰς πύλας των τὰ Ἠλύσια τοῦ Κεραμεικοῦ διὰ νὰ δεχθῶν ἕνα νεκρὸν, ἔπρεπεν ὀρισμένως νανοῖζον διὰ τὸν μέγαν ἀπίστολον καὶ ἱερέα

Ἰωάννης Ράδκιν

τοῦ Ὁραίου, ὁ ὁποῖος ἀπεσβέσθη μαζί με τὸν αἰῶνα αὐτὸν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ὁ νεκρὸς, μετὰ τὸ φωτεινὸν μεταπον καὶ τὴν λευκὴν πατριαρχικὴν γενεαῖδα ἀνήκει εἰς τὸ σιωπηλὸν μαυσωλεῖον, ἐπὶ τῶν λευκῶν μαρμάρων τοῦ ὁποῖου πλανᾶται ἡ ψυχὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁραϊότητος, δικαιοῦται εἰς τὴν γῆν ὅπου οἱ νεκροὶ κοιμῶνται πάγκαλοι ἐν μέσῳ τῶν χρυσῶν κτερισμάτων, εἰς τὴν γῆν ὅπου ὁ θάνατος ἔσυρε μαζί του ὡς ἱεράν ὀλκὸν τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν καλλονὴν τῆς ζωῆς. Διότι ὀρισμένως ἐν μύριον ἀπὸ τὴν ἄθραν οὐσίαν τῆς ἑλληνικῆς βιωτῆς ἐγονιμοποιήθη εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐν μέσῳ τῆς ἀσχήμου ζωῆς τὴν ὁποίαν ρυθμίζει ὁ τραχὺς ἤχος τῶν μετάλλων καὶ τῶν μηχανῶν, δὲν ὑπῆρξεν ἀπλοῦς ὄνειροπόλος καὶ ἀπλοῦς νοσταλγὸς τῶν ἡμερῶν αἱ ὁποῖαι ἔδυσαν διὰ παντός, ἀλλ' ὑψώθη μετὰ τὸν φανατισμὸν τῆς θρησκείας τοῦ Ὁραίου, ἱερεὺς καὶ ἐργάτης ταυτοχρόνως, βαδίζων μετὰ τὴν βακτηρίαν του ἢ συρόμενος ἐπὶ τῶν ἐλκθέρων μόνος αὐτὸς παρὰ τὰς τροχιάς τῶν σιδηροδρόμων, σχίζων τὴν θάλασσαν ὑπὸ τὴν πνοὴν τῶν αἰώνιων ἀνέμων, παρὰ τὰς ὀλκούς τῶν χαλυβδίνων ἐλικῶν, ἐνδύμενος μετὰ τὸ ἔριον καὶ τὸν βάμβακα, τὰ ὁποῖα ὕφαιναν ἐπὶ τῆς πρωτογενεοῦς ἡλακᾶτης αἱ χεῖρες τῶν ὄνειροπόλων γυναικῶν, ξένος παράδοξος ἐν μέσῳ τῆς πολυθροῦθου ζωῆς, πολίτης μιᾶς νεκρᾶς πολιτείας, τὸν ὁποῖον ἀπεβίβασε νομίζεις μίαν μυστικὴν Ἀργὴν εἰς τὰς τραχεῖας ἀκτὰς τῆς νέας ζωῆς καὶ εἰς τοὺς λυμένας, τοὺς ὁποῖους ταράσσει ὁ στεναγμὸς τοῦ βαρούλικου καὶ τὸ σφύριγμα τῆς ἀτμομηχανῆς. Καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς, ὁ ὁποῖος ἤμποροῦσε νὰ παρέλθῃ ὑπὸ τὴν εἰρωνείαν τοῦ ἡλεκτρικοῦ αἰῶνος ὡς ἕνας ἀπλοῦς παραδοξολόγος καὶ ἕνας εὐγενὴς ἐκκεντρικὸς, ἀπέθανε θριαμβευτῆς, σαλπίσας μετὰ τὸ παράδειγμα ὀλοκλήρου τῆς ζωῆς του τὴν δύναμιν τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης. Ἐὰν τὸ κήρυγμά του δὲν ἠλάττωσε καὶ κατὰ ἐν μόνον χιλιόμετρον τὰς σιδηροδρομικὰς τροχιάς καὶ δὲν κατέρριψε μίαν μόνον καπνοδόχον καὶ δὲν ἠραίωσε κατὰ μίαν πολύπην τὸν καπνὸν, τὸν ὁποῖον ἐξεμεῖ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ἢ ἀγγλικὴ βιομηχανία, ἤψησεν ὅμως τὸ ποσὸν τῆς ὠραϊότητος γύρω του, εἶδε τὴν ἀγγλικὴν ζωὴν καλλυνομένην ἀπὸ τὸ κήρυγμά του, ἐθάπτισε ψυχὰς εἰς τὸ λουτρόν τῆς εὐγενείας, ἀνύψωσε τὴν ἀγγλικὴν τέχνην καὶ ἐκαθάρισε τὴν αἴσθησιν τοῦ Ὁραίου, ἔστρεψεν ἀτενέστερον τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ ὄραματα τῆς φύσεως, συνεκοινωνήσε τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν στενότερον πρὸς τὴν φυσικὴν ψυχὴν, ἀνύψωσε τὴν καθημερινὴν ζωὴν

διὰ τῆς τέχνης καὶ ἐξέμωσε τὸν ἐπιούσιον ἄρτον μετὰ τὴν ἀμβροσίαν ζύμην τοῦ Ἰδανικοῦ. Οἱ νεκροὶ οἱ ὅποιοι κοιμῶνται ὑπὸ τὰ μάρμαρα τοῦ Κεραμεικοῦ, ἐὰν θὰ κάμουν ποτὲ θέσιν παρὰ τὸ πλευρὸν των, διὰ νὰ δεχθῶν ἓνα ἀδελφὸν εἰς τὴν ὥραίαν των κλίνην, ὁ νεκρὸς αὐτὸς θὰ εἶνε ὁ Ράσκιν.

Πρῶτος ὁ κ. Θέμος Ἄννινος, ὁ καλλιτέχνης διευθυντὴς τοῦ «Ἄσπεως», τοῦ ὁποίου ἡ καλλιτεχνικὴ ἐξέλιξις ἀπὸ τινων ἐτῶν παρὰ τὴν

**Ὁ κ. Θέμος Ἄννινος
καὶ ἡ βιομηχανία τῶν ταπήτων**

γελοιογραφικὴν ἰδιοφυίαν ἀρχίζει νὰ περιλαμβάνῃ εὐρύτερους ὀρίζοντας, ρίπτει βλέμμα προσοχῆς πρὸς τὴν βιομηχανίαν μας, ὡς ἐξωτερικὴν ἀπαραίτητον καλλιτεχνικὴν παράστασιν καὶ ζητεῖ νὰ τὴν ἐξυψώσῃ μέχρι τῆς ἀνωτέρας τέχνης. Ἐννοοῦμεν τὴν ἐθνικὴν βιομηχανίαν καὶ κλάδος σπουδαιότατος ταύτης εἶνε ἡ κατασκευὴ ταπήτων καὶ ἐν γένει ὑφασμάτων, ὅπου ὑπάρχει κάποιον διακοσμητικὴν τέχνην, πρωτογενῆς πάντοτε, ἀλλὰ φέρουσα ἴδιον γνῶρισμα ἐθνικῆς ζωῆς. Αὐτὴν τὴν πρωτογενῆ, τὴν ἀπλὴν μέχρι τοῦ ἀσυθέτου παραστατικὴν ἔργεται νὰ διαμορφώσῃ καὶ νὰ πλουτίσῃ τὸ καλλιτεχνικὸν αἶσθημα τοῦ κ. Ἄννινου προσδίδον εἰς τὰ σχέδια καὶ τὰς γραμμὰς ἰσχυρότερον τόνον ἐθνισμοῦ, ἀκριβῶς διότι θὰ εἶνε ἀρκετέτερος καὶ καλλιτεχνικώτερος.

Ἐβίμεθα εὐτυχεῖς, ὅτι προσεχῶς θὰ δυναθῶμεν νὰ ἀημοσιεύσωμεν τὴν νέαν αὐτὴν ἐργασίαν τοῦ κ. Ἄννινου, προτρέπομεν δὲ τοὺς εἰδικούς βιομηχάνους μας νὰ μὴ χάνουν οὐδὲ στιγμὴν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιωφεληθῶν τῆς μοναδικῆς εὐκαιρίας νὰ δώσουν εἰς τὸ ἔργον των νέαν ἐκφρασίαν καὶ νέαν ζωὴν.

ΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Η ΙΑΤΡΙΚΗ

ΜΙΧΑΗΛ Α. ΚΑΤΣΑΡΑ, καθηγητοῦ τῆς Νευρολογίας καὶ Ψυχιατρικῆς ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ. — **Παθολογία τῶν Νεύρων καὶ Ψυχιατρικὴ**. Τόμος Δεύτερος.

Ὁ καθηγητὴς κ. Κατσαρᾶς—κάνεις δὲν δύναται νὰ τοῦ τοῦ ἀμφισβήτησιν—εἶνε ὁ εἰσηγητὴς τῆς Νευρολογίας καὶ Ψυχιατρικῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ νεώτατος καὶ εὐρύτατος αὐτὸς κλάδος τῆς ἰατρικῆς, νεώτατος διότι μέχρι τῶν ἐργασιῶν τοῦ Charcot δύναται νὰ εἴπῃ κάνεις ὅτι καὶ ἐν Εὐρώπῃ ἀκόμη διετέλει εἰς ἐμβρυώδη τινα κατάστασιν, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς λοιποὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης, εὐρύτατος δὲ, καθ' ὅσον τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἐκτείνοντος τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐφ' ὅλων τῶν συστημάτων τοῦ ὀργανισμοῦ, ὑφισταμένου δ' ἐξ ἄλλου τὴν ἐπίδρασιν ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν, αἱ διαταράξεις αὐτοῦ ἐκδηλοῦνται διὰ κλινικῶν φαινομένων ἐκτάκτου ποικιλίας καὶ διαφορᾶς—ὁ κλάδος αὐτὸς τῆς ἰατρικῆς ὑπῆρξε μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν terra incognita εἰς τὴν Ἑλ-

λάδα. Ὅλη ἡ κολοσσαία ἰατρικὴ ὕλη ἡ περιλαμβανομένη εἰς τὰς ὑπερ-εσιγίλιας σελίδας τῆς «Νευροπαθολογίας» τοῦ ἑλλήνος καθηγητοῦ, κατεῖχε μόλις εἰκοσάδα τινὰ σελίδων εἰς τὰ ἐγχειρίδια τῶν νοσολογιῶν, τὰ ὅποια ἐχρησίμευσαν ὡς διδακτικὰ βιβλία τῶν παλαιότερων ἐλλήνων ἰατρῶν, ἔξιν λησμονῶ δὲ ὅτι ὁ σοφώτερος ἴσως τῶν ἐλλήνων καθηγητῶν ὁ Ἀφεντούλης, μοῦ ἐξωμολογεῖτο μίαν ἡμέραν, μετὰ τὴν εἰλικρινεῖαν ἀληθινοῦ σοφοῦ, ὅτι ἐκ τῆς νευρολογικῆς ὕλης ἐγνώριζεν ὀλιγώτερα ἀπὸ τοὺς ἐφήβους μαθητὰς τοῦ κ. Κατσαρᾶ. Ὑπὸ τὴν ἐποψιν αὐτὴν τὸ βιβλίον τοῦ ἑλλήνος καθηγητοῦ ἀποτελεῖ σταθμὸν ἀξιουμηθένον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν ἰατρικῆς φιλολογίας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἐργασία τοῦ κ. Κατσαρᾶ εἶνε ἀξία ἰδιαίτερας μνείας καὶ προσοχῆς. Ἐὰν ἐν ἀπατώματι, καὶ μεταξὺ τῶν ἀλλογλώσσων συγγραφῶν τοῦ κλάδου τούτου, εἶνε ἴσως τὸ πρῶτον διδακτικὸν βιβλίον, τὸ περιλαμβάνον ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὅλην τὴν νευρολογικὴν καὶ ψυχιατρικὴν ὕλην, ἀπὸ τῶν νοσημάτων τοῦ κωτιαίου μυελοῦ μέχρι τῶν νευρώσεων. Τὴν συγκέντρωσιν τόσον εὐρέος ὕλικου εἰς ἓν βιβλίον ἐπέβαλεν εἰς τὸν κ. Κατσαρᾶν ἡ παντελής ἐλλειψίς προγενεστέρων ἐργασιῶν τοῦ εἶδους αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι, καταστήσασα εἰς αὐτὸν ἐπικισθητὴν τὴν ἀνάγκην νὰ παραδόσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν σπουδαστῶν βιβλίον διδακτικόν, περιλαμβάνον πᾶσαν τὴν νευρολογικὴν ὕλην, καὶ τὴν κολοσσαίαν αὐτὴν ἐργασίαν κατάρθωσεν νὰ φέρῃ εἰς πέρας, τόσον εὐτυχῶς, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ εἴπῃ κάνεις περὶ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ: «μέγα βιβλίον, μέγα κακίον».

Ὁ δεῦτερος αὐτὸς τόμος τῆς «Παθολογίας τῶν Νεύρων καὶ Ψυχιατρικῆς», τὸν ὅποιον ἔχω ὑπ' ὄψιν καὶ ὅστις δὲν δύναται νὰ κριθῆ προχειρῶς καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς ὅλης ἐργασίας τοῦ ἑλλήνος καθηγητοῦ—ἴσως μοῦ δώσει εἰδικώτερον τὸ θέμα μίαν εὐχαρίστου ἐνασχολήσεως μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ὅλου ἔργου—περιλαμβάνει τὰς Νόσους τοῦ Ἐγκεφάλου, τὰς Νόσους τῆς Παρεγκεφαλίδος καὶ τὰς Φρενιτιδίας Νόσους. Καὶ εἰς τὸν τόμον αὐτὸν ὁ κ. Κατσαρᾶς ἀκολουθεῖ τὴν διδακτικὴν εὐμεθοδίαν, τὴν χαρακτηρίζουσιν ὅλην τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ, προτάσσει πάντοτε ἐκάστου κεφαλαίου εὐρυτάτην ὑπόμνησιν τῆς τοπογραφικῆς ἀνατομικῆς καὶ φυσιολογίας, ἐπεξηγουμένην διὰ πλουτίας σειρὰς εἰκόνων καὶ σχημάτων, καθιστῶσαν δὲ τὸ βιβλίον τούτο αὐταρκες ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν διὰ τὸν σπουδαστὴν καὶ τὸν πρακτικὸν ἰατρὸν καὶ ἀπαλλάσσουν αὐτὸν τῆς φροντίδος τῆς προσφυγῆς εἰς εἰδικὰ ἀνατομικὰ καὶ φυσιολογικὰ βοηθήματα, ἐν τῇ σπουδῇ τοῦ κλάδου τούτου. Ἀλλὰ τὸ εὐμεθοδὸν καὶ ἡ διδακτικὴ ἀξία δὲν εἶνε τὰ μόνα προσόντα τοῦ ἔργου. Ἀπὸ εὐρυτέρας ἐπιστημονικῆς ἐπισκοπήσεως τὸ ἔργον τοῦ κ. Κατσαρᾶ εἶνε πλουσιώτατον ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν, συνοψίζον ὅλην τὴν τεραστίαν ἐργασίαν τὴν γενομένην κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὸν ὠραίον τούτον κλάδον τῆς ἰατρικῆς, προδίδον δὲ εἰς πᾶσαν σελίδα τὸν συγγραφέα τοῦ ὑπολοίτου ἡ ἐνημερότης εἰς ὅλην τὴν νεωτάτην κίνησιν συννοῦται μετὰ μίαν ἀφομοίωσιν τῆς ὕλης αὐτῆς, ἐκδηλουμένην εἰς τὴν ὅλην οἰκονομίαν τοῦ βιβλίου καὶ τὸ ἰατρικὸν ὕφος.

Οἱ καθηγηταὶ τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν δὲν μᾶς ἠγάπησαν

συχνά ἕως τώρα νὰ παραπονεθῶμεν δι' ὑπερβολὴν συγγραφικῆς παραγωγῆς, μετὰ τὴν κλασικὴν δὲ Ἀνατομικὴν τοῦ Λουκά Παππαϊδιάνου, ἢ Νευρολογίαν καὶ Ψυχιατρικὴν τοῦ κ. Κατσαρᾶ, ἀποτελεῖ ἓνα τίτλον διὰ τὴν Σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν.

LA SÉROTHÉRIE, PAR LE DR N. D. KALLIKOUNIS, ANCIEN CHEF DE CLINIQUE. Ἡ Ὁροθεραπεία, μία ἀπὸ τὰς τελευταίας κατακτήσεις τῆς νέας Ἰατρικῆς, ἀνοίγουσα νέους ὁρίζοντας εἰς τὴν θεραπευτικὴν καὶ ἀπομακρύνουσα αὐτὴν ἀπὸ τὰς ἀρχαίας μεθόδους τῆς ἐμπειρικῆς κατὰ τὸ πλεῖστον φαρμακείας καὶ πολυφαρμακείας, εἰς τὴν ὅποιαν ἐλίμνησεν ἐπὶ τόσα ἔτη, ὑπολειφθίσα μόνη αὐτὴ τῆς γιγαντιαίας προόδου τῶν θεωρητικῶν κλάδων τῆς ἐσωτερικῆς παθολογίας, εἶνε τὸ θέμα τοῦ νέου βιβλίου τοῦ ἱατροῦ καὶ ὑψηγοῦ κ. Ν. Καλλικούνη. Ἡ μελέτη αὐτῆ τοῦ διακεκριμένου νέου ἱατροῦ περιλαμβάνει εἰς μίαν ἑκατοντάδα σελίδων ἐν συνοπτικῇ ἀναπτύξει τὰς μέχρι τοῦδε γνωστὰς κατακτήσεις τοῦ νέου τούτου κλάδου τῆς θεραπευτικῆς, τὸν ὅποιον καθ' ἑκάστην ἐκτείνουσι καὶ εὐρύνουσιν αἱ ἐργασίαι τῶν μικροβιολογικῶν ἐργαστηρίων καὶ τοῦ ὁποίου μόνη ἡ θεραπεία τῆς λύσσης καὶ τῆς διφθερίτιδος ἀποτελοῦν ἤδη τίτλους εὐγενεστάτης δόξης. Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Καλλικούνη εἶνε γραμμένον γαλλιστί. Φρονῶ ὅτι, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ ἀξίας, δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ μὴ γραφῆ ἑλληνιστί, ἀφοῦ δὲν ἀποτελεῖ ἀνακοίνωσιν ἀτομικῶν ἐργασιῶν τοῦ συγγραφέως, αἵτινες θὰ ἐπέβαλον εἰς αὐτὸν τὴν ἀνάγκην νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ εἰς εὐρύτερους ἐπιστημονικοὺς κύκλους. Ἴσως τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης δὲν θὰ ὑπῆρχε λόγος νὰ μὴ ἀπασχολήσῃ ἐνταῦθα. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπεκράτησε τὸ διὰ τῆς ἔξωθεν εἰσαγωγῆς ἐξάφνισμα τῶν ἐντοπίων, πολὺ δὲ συχνὰ βλέπει κανεὶς ἀσχημάντους ἱατρικὰς ἐργασίας καὶ παρατηρήσεις, πολλῶν ἐκ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ ἐγγυηθῇ κανεὶς καὶ τὴν αὐθεντιαν, δημοσιευομένας εἰς ἐβδόμησ τάξεως περιοδικῶν ἱατρικῶν ἢ περιοδικοφανεῖς διαφημίσεις φαρμακευτικῶν οἰκῶν, εἰσαγομένας δὲ κατόπιν εἰς τὴν μητρόπολιν, μετὰ τὴν ἀπατηλὴν λάμψιν τοῦ ξενογλώσσου, δὲν θὰ ἐπεθύμουν ἐργασίαι σοβαρᾶ καὶ εὐυπόληπτοι ὅπως οὐδέποτε νὰ μετέχωσιν, ἔστω καὶ κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν παράστασιν, τοῦ τύπου μιᾶς μεθόδου, ἢ ὅποια πρὸ πολλοῦ ἤρχισε νὰ κινή τὴν ἀηδίαν καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν. Ὁ κ. Καλλικούνης εὐτυχῶς καὶ ὡς πρακτικὸς ἱατρὸς καὶ ὡς συγγραφεὺς κατέλαβε εἰς τὴν ἱατρικὴν συνείδησιν τοῦ τόπου θεσιν, ἢ ὅποια ἐπιβάλλει ὑποχρεώσεις εὐλικρινείας καὶ ἐλευθεροστομίας εἰς τοὺς κρίνοντας τὸ ἔργον του.

Ν. Δ. ΚΑΛΛΙΚΟΥΝΗ. Φυματίωσις. Εἶνε ὁ νεώτερος ἑλληνικὸς τόμος τοῦ συγγραφέως τῆς «Sérothérapie», ἀναλυτικωτάτη καὶ εὐσυνειδήτος ἐργασία ἐπὶ τῆς Φυματίωσις, συνοψίζουσα εἰς διακοσίας περίπου σελίδας ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν τελευταίαν λέξιν ἐπὶ τῆς παθογενείας, τῆς διαγνώσεως καὶ τῆς θεραπείας τῆς καταστρεπτικῆς νόσου τῆς ὁποίας τὰ θύματα τείνει ὁσμήραι νὰ ἐλαττώσῃ ἢ προοῦσα κατάργησις τῶν περὶ τοῦ ἀνιάτου αὐτῆς προλήψεων, αἵτινες ἐσταύρωσαν μέχρι τοῦδε περὶ αὐτὴν τὰς χεῖρας τῶν ἱατρῶν καὶ τῶν οἰκείων, ὅταν δὲν τὰς

ὑπλίζαν μετὰ τὴν κατάχρησιν τῆς πολυφαρμακείας. Ἡ ὑγιεινὴ θεραπεία τῆς φυματίωσις, ἢ παρέχουσα σήμερον διὰ τῶν φθισιατρειῶν τόσον εὐδοίωνα ἀποτελέσματα καὶ ὑποβοηθουμένη ὑπὸ τοῦ πλουτισμοῦ τῶν διαγνωστικῶν μέσων, εἰς τὰ πρῶτα στάδια τῆς νόσου, ἀποτελεῖ κυρίως τὸ θέμα τοῦ νέου ἔργου τοῦ κ. Καλλικούνη, τὸ ὅποιον χαρακτηρίζει ἢ εὐρεῖα γνώσις τοῦ θέματος, ἢ χαρακτηρίζουσα ὅλας τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας τοῦ συγγραφέως.

Δόκτωρ Π. Α.

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Πειραϊκὰ ἀρχαιοῦτες. Ἐγγὺς τοῦ θεάτρου τῆς Μουνηίας (Καστέλλας) καὶ πρὸς Δ. αὐτοῦ ἐν οἰκίᾳ Ἀρ. Ἀλεγιζάκη ἀνευρέθη ὑπόγειον ὄρυγμα μετὰ θόλου κυλινδρικοῦ ἄνω, ἀπαρτιζομένου ὑπὸ μεγάλων λίθων ἰσοδομικῶς κατασκευασμένων, φερόμενον ἀπὸ Ν. πρὸς Β. μετὰ εἰσόδου ἀψιδωτῆς. Τὸ πλάτος τῆς βάσεως τοῦ θόλου 2,90, μήκος 12,50, ὡν τὰ πέντε ἐξεργασμένα ἐπὶ τοῦ βράχου. Ἐγγὺς τοῦ στομίου τοῦ ἀνοίγματος ὑπάρχει ἄλλο ὄρυγμα διευθυνόμενον πρὸς Α. ἴσως σχετιζόμενον πρὸς τὴν ἑτέραν τῶν σφραγῶν τῶν φερομένων πρὸς τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς σπηλιᾶς τῆς Ἀρετούσας.

Κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ Νέον Φάληρον ἀπὸ τοῦ Γηροκομείου ὁδὸν Τζαβέλλα ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς οἰκίας Γ. Μπριλάκη, μέγα μαρμάρινον ἀνθήμιον ὕψους 0,49 πλάτους 0,44 ἐπὶ τοῦ κυκλικοῦ κάτω μέρους τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιγραφή:

ΞΕΝΟΚΛΗΣ ΚΑΛΛΙΠΗΟΣ ἦτοι Ξενοκλῆς Κάλλιππος
ΑΓΡΟΙΤΟ ΜΕΓΑΡΕΙΣ. Ἀγροῖτου Μεγαρεῖς.

Τὸ ὄνομα Ἀγροῖτας εἶνε γνωστὸν ὡς ὄνομα ἱστοριογράφου τιμῆς καὶ ὡς ὄνομα βῆτορος ἐκ Μασσαλίας.

*

Ἐν τῇ οἰκίᾳ Κυρ. Βλαντούσα, ἐν παρόδῳ μεταξὺ ὁδῶν Σωκράτους καὶ Καραῖσκου, πέραν τῆς λάκκας Βάβουλα, ἀνευρέθησαν αἱ ἐξῆς ἀρχαιοῦτες:

1. Στήλη ἐπιτυμβία φέρουσα ἀνάγλυφον γυναικὸς ἀντωποῦ, ὀρθίας ἐν χιτῶνι καὶ ἱματίῳ, ἐν ἀψιδωτῷ ἀνοίγματι, μετὰ ἀετωματίου ἄνω καὶ ἀσπιδοκίλιον ἐν αὐτῷ. Ἄνωθεν ἡ ἐπιγραφή:

ΣΩΤΡΑΤΗ ΑΓΑΘΩΝΟΣ ἦτοι Σωδράτη Ἀγάθωνος
ΜΕΙΛΗΝΙΑ Μειληνία

ὕψους 1,04, πλάτους 0,57, πεθραυσμένη δ' ἡ στήλη εἰς δύο τεμάχια.

2. Στήλη ἐπιτυμβία μετὰ γυναικὸς ὀρθίας ἀντωποῦ ἐν χιτῶνι καὶ ἱματίῳ ἐντὸς τετραγωνικοῦ ἀνοίγματος. Ἄνωθεν ἐπιγραφή:

ΛΑΔΥΤΙΟΝ ΕΡΑ ἦτοι Λαδύτιον Ἐράτωνος
ΤΩΝΟΣ ΠΕ[ΙΡΑΙ]ΕΩ Πειραιεύς

Σ

ὕψους 0,58, πλάτους 0,19.

3. Στήλη μετ' ἀετωματίου καὶ ἀκροκεράμων ὕψους 0,83, πλάτους 0,46. Ἐπὶ τῆς στήλης ταύτης ἐν τετραγώνῳ ἀνοίγματι ἀνάγλυφον

πλοίαριον μετὰ δύο μορφῶν ἐν αὐτῷ, παιδίσκες καὶ παιδός. Ἄνωθεν ἢ ἐπιγραφή :

ΑΦΡΟΔΕΙΣΙΟΣ ΑΦΡΟΔΕΙΣΙΟ ΜΕΙΛΗΣΙΟΣ
ἦτοι
Ἄφροδεΐσιος Ἄφροδεΐδιον Μειλήσιος.

Σημειωματῆριον. Ἐδόθη ἄδεια εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Γαλλικὴν ἀρχαιολογικὴν σχολὴν πρὸς ἀνασκαφὴν ἐν Πειραιεῖ εἰς βεθαίωσιν τῆς θέσεως ἐν ἣ ἔκειτο τὸ Βενδίδειον. Ἡ ἔρευνα γενήσεται ἐν τῷ περὶ τὸ Ζάννειον νοσοκομεῖον χώρῳ ἔνθα ἀνευρέθη ἡ γνωστὴ ἐπιγραφή ἢ εἰς τὴν λατρείαν τῆς Βενδίδος ἀναφερομένη.

— Ἐνεκα τῆς εὐρύσεως τῆς αἰθούσης τῶν συνεδριῶν τῆς ἐν Ἀθῆναις Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς δὲν εἶχε γείνη ἐφέτος ἔτι ἑναρξίς τῶν ἐν αὐτῇ ἀρχαιολογικῶν διαλέξεων. Περαιτουμένης ἤδη ταύτης γενήσεται προσεχῶς ἡ πρώτη συνεδρία μετὰ τῶν ἐγκαινίων τῆς νέας αἰθούσης. Ἐνεκα ὅμως τοῦ ὀλίγου πλέον ἀπολειφθέντος χρόνου μόνον δύο ἢ τρεῖς συνεδρία θὰ κατορθωθῆ νὰ γείνωσι.

— Ἰπὸ τοῦ τοπογράφου τῆς Ἀττικῆς κ. Ἀρθ. Μιχαῆλιν, καθηγητοῦ τοῦ ἐν Κιέλω Πανεπιστημίου, εἰτοιμάζεται νέα ἐκδόσις καὶ τοῦ πίνακος τοῦ Πειραιῶς, ἐν ᾧ θὰ σημειωθῶσι πάντα τὰ ἀναφανέντα σημεῖα τοῦ ἀρχαίου Πειραιῶς μετὰ τὴν τελευταίαν τῶν Karten von Attika τοῦ Curtius καὶ Kaupert, ἐπανορθουμένων καὶ τῶν τυχόν ἐσφαλμένως εἰς τοὺς πίνακας ἐκείνου σημειωθέντων.

— Εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν ὑπεβλήθη ἀναφορὰ πρὸς ἔρευναν ἀρχαιολογικὴν τῶν κατὰ τὸν ἀρχαῖον Ἰππόδρομον τοῦ Πειραιῶς, πρὶν ἢ οὗτος καλυθῆ ὀλόκληρος ὑπὸ τῶν καταλαβόντων ἤδη τὸ δυτικὸν αὐτοῦ ἄκρον οἰκίσκων.

Ἰακ. Χ. Δ.

ΤΑ ΩΡΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

ΤΟ ΔΡΑΜΑ

Γιάννης Α. Καμπύσης. **Στὰ Σύγνεφα.** Ἀθήνα. Ἀπὸ τὴν «Τέχνη». Εἶς τὸ νεώτερον ἔργον τοῦ νέου ποιητοῦ, ὃ ὁποῖος μὲ μίαν σειράν δραματικῶν ἔργων, ἵπὸ τὰ ὅποια δὲν ἠμπορῶ νὰ ἀφημονήσω τὸ ἐξάρισμα, πού μοῦ ἐγέννησεν ἡ «Μίς Κούρλεῦ» καὶ τὸ «Δαχτυλίδι τῆς Μάννας», ἦλθε νὰ ταράξῃ τὰς δραματικὰς ἐξέσεις ἐνὸς κοινοῦ, θεμελιωμένου ἀπὸ τοὺς ἰάμβους καὶ τὰς συνθηματικὰς σκηνὰς τοῦ θεάτρου τῶν ποιητικῶν διαγωνισμῶν. Ὁ κ. Καμπύσης μὲ τὸ νέον του ἔργον εἶμαι βέβαιος ὅτι θαυμάσει τὸ κριτικὸν τῆς δυσμενεῖς τοῦ κοινοῦ τὸ ὅποιον ἀπέκτησε μὲ τόσον κόπον. Ὅχι διότι τὸ «Στὰ Σύγνεφα» δὲν ἀνεβαίνει ἐγγύτερον ποδὸς τὴν ὠραιότητα ἀπὸ τὸ «Δαχτυλίδι τῆς Μάννας»—καὶ νομίζω ὅτι δὲν ἀνεβαίνει—ἀλλὰ διότι ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκδηλώνῃ τὴν ἰδιοφυίαν καὶ τὰς τάσεις τοῦ νέου συγγραφέως. Ἡ δραματικὴ αὐτῆ σκηνή, ἢ παρὰ τὴν εἰς τὴν βεβαίαν ἐνὸς ξενοδοχείου τῶν βυζαντινῶν Ἀλπεῶν καὶ εἰς τὴν ὁποίαν δραματοποιεῖται τὸ νοσηρὸν (ποητικόν) ἐγὼ τοῦ συγγραφέως εἰς ἐν παραλήρημα σβουόμενον γλυκύτατα μέσα «στὰ σύγνεφα» ποῦ κατακάθονται ἐν τῇ λιμνῇ, κριπτῆς ὠραίας ψυχικῆς κινήσεως, τὰς ὁποίας, εἴνε ἴσως ἢ ἄλγιστα, δὲν δύναται νὰ παρακολουθήσῃ εἰς ὅλην αὐτῶν τὴν ἔκτασιν, διὰ μέσου τῶν συμβόλων, ὃ ἀναγκάσθη, μὲ τὴν ἄκοπρον μέθην, μὲ τὴν ὁποίαν τὰς παρακολουθεῖ εἰς τοὺς μεγάλους διδασκίλους του. Εἶνε ὁπωσδήποτε τούτῃ ἐλάττωμα τοῦ ποιητοῦ, ἐλάττωμα τῆς ρυθμίσεως τοῦ παραλήρηματος, τῆς σαφῆς ἐκείνης ρυθμίσεως ἢ ὁποία ξεχωρίζει τὸ ποιητικὸν παραλήρημα ἀπὸ τὸ καθαρῶς παθολογικὸν καὶ ἴσως εἰς ἀκόμη εἰς ὀλίγα σημεῖα ὠχρότης τοῦ γλωσσικοῦ χρωματισμοῦ—εἰς τὴν Ἑλλάδα βλέπετε πλησίον εἰς τὸν χρωματισμὸν τοῦ ὕρου ἔχομεν καὶ αὐτὸν ἀκόμη—ὃ ὁποῖος ἐξισθενίζει κάποτε μὲ κάποιον ἀνάριστον τόνον τὴν προοπτικὴν, τὴν τόσον λεπτὴν καὶ ἐπισφαλῆ εἰς τῆς τάξεις αὐτῆ τὰ ἔργα. Μεθ' ὅλα αὐτὰ ὁ κ. Καμπύσης καὶ μὲ τὸ νέον του ἔργον προῖδει ἕνα ἀδρότατον τάλαντον τεχνίτου καὶ κινεῖται μὲ ὠραίαν ὁρμὴν πρὸς τὴν εὐμένεια καὶ τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς Τέχνης.

*

Σημειωματῆριον. Ἐξεδόθησαν : Α. Κωνσταντινίδου «Ἡ Τέχνη τοῦ ἀναγιώσκοντος». Ἀγγέλλονται : «Τὰ Προπύλαια» περιοδικὴ ἐκδόσις τῶν ἔργων τοῦ κ. Γιάννου Ἐπαχτίτη.

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Αἱ Καλλιτεχνικαὶ Ἐκθέσεις καὶ ἡ Πινακοθήκη. Ἀπὸ τῆ μετὰ τὴν ἐκ τῶν προθηκῶν τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων εἰς τὰς αἰθούσας τῶν ἀπὸ τινῶν ἐτῶν διοργανουμένων ἐκθέσεων, ἢ ἑλληνικῆ ζωγραφικῆ δὲ, ἐκέδισεν ἴσως πολλὰ πλάγματα, ἐκτὸς τῆς ἀλλαγῆς κατοικίας. Ἐάν, ὡς ὑποθέτω, ἐκθεσις ζωγραφικῆ: ἢ οἰασθῆποτε ἄλλης τέχνης δὲν σημαίνει ἀκριβῶς συνάθροισιν μερικῶν ἔργων ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε, ἀλλὰ σύνολον ἀρμονικόν, δυνάμενον

νά παρουσιάσῃ ἕνα χαρακτηριστικὸν καὶ νά δώσῃ ἰδέαν τῆς καταστάσεως, τοῦ βιθμοῦ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῶν τάσεων τὰς ὁποίας παρουσιάζει ἕνας κλάδος τῶν ὠραίων τεχνῶν εἰς ἕνα τόπον, δὲν ἤξεύρω τί ὑπηρετεῖ ἢ τί δύναται νά ὑπηρετήσῃ ἢ νά ἐκπροσωπήσῃ μία αἰθουσα ἢ πολλάκι αἰθουσαι, εἰς τὰς ὁποίας ἀναμιγνύονται ὅλων τῶν εἰδῶν αἱ χρωματισταὶ ὄψεις ἀπ' ἐκείνων τὰς ὁποίας ἀνέχεται κάνεις εἰς τὴν αἰθουσαν τοῦ μέχρις ἐκείνων τὰς ὁποίας δὲν ὑποφέρει ἕνας πολιτισμένος μάγειρος εἰς τὸ μαγειρεῖόν του. Ἴσως ἐὰν ἐλίμβανε κάνεις ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ζωγραφικὴ κατὰ τὸ μέγιστον αὐτῆς μέρος δὲν προσεγγίζει κανεὶς τὰ ὅρια τῆς καλλιτεχνίας καὶ ὅτι τὰ πλεῖστα καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἀκόμη ὅσα δὲν ταράσσου τὴν ὄρασιν, ὑπάγονται δι' ἑλλειψιν πάσης ψυχικῆς κινήσεως εἰς τὴν τάξιν τῆς ζωγραφικῆς, τὴν ὁποίαν θὰ καταργήσῃ αὐριον ἴσως ἢ ἔγχρωμος φωτογραφία, θὰ ἠδύνατο νά ὑποστηρίξῃ ὅτι δὲν ἔχει ἀκόμη κανένα λόγον ἢ διοργανωτικὴς ἐκθέσεων ζωγραφικῆς ἐν Ἑλλάδι. Βλέπων ὅμως κάνεις πῶς διοργανοῦνται, ἀπ' οὐ ὅπωςδὲποτε διοργανώθησαν αὐταί, ἠμπορεῖ μετὰ πεποιθήσεως νά εὐχρηστῇ τὴν καταργήσιν αὐτῶν μέχρις νεωτέρας διαταγῆς. Διότι δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐκθέσεις ζωγραφικῆς παρουσιάζει τάσεις, ἀντὶ νά συντελοῦν εἰς τὴν ἔστω καὶ στοιχειώδη καλλιτεχνικὴν ἀνατροφὴν τῆς δημοσίου καλλιθετησίας, διαφθεῖρουν ἐπὶ μᾶλλον τὴν αἰσθησὶν τῆς ὠραιότητος, ἐπαυξάνουν δὲ τὴν σύγχυσιν καὶ τὸ χάος τὸ ὁποῖον βασιλεύει εἰς τὸν τόπον αὐτόν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν αἰσθησὶν καὶ τὴν γνώσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ καλοῦ. Δὲν ἠμπορῶ νά μὴ ἀναγνωρίσω τὴν εὐγένειαν τῆς προθέσεως εἴτε ἐκ μέρους αὐτῶν εἴτε ἐκ μέρους ἐταίριων, ἢ ὅποια μοῦ διδίδι ἀκριβῶς ἀφορμὴν εἰς τὰς μελαγχολικὰς αὐτὰς σκέψεις, εἶνε ὅμως ἐπίσης ἀναμνηστικὸν ὅτι ἡ ἀγαθὴ προθεσὶς εἶνε μὲν ἴσως εὐαγγελικὴ ἀρετὴ, ἀλλ' ἀρετὴ εἰσελθῶς χωλὴ, ἔχουσα ἀνάγκην διπλῶν βλακτικῶν διὰ νά βεβίση. Ἡ δὲ τὸσον συχνὰ ἀκουσμένη εἰς ἀναλόγους περιστάσεις γνώμη ὅτι ἐκ τῶν ἀτελεστέρων θὰ βεβίσωμεν εἰς τὰ τελειότερα ἐνέγει τὴν σοβαρότητα, ὅσην θὰ εἶχεν ἡ γνώμη ὅτι πρὶν ἢ εἰσελθῆ ἕνας σημερινὸς ἄθρωπος εἰς τὴν συγχρονὸν ζωὴν θὰ ἔπρεπε νά διέλθῃ ὅλα τὰ στάδια τῆς ἐξελίξεως τοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τῆς λιθίνης ἐποχῆς μέχρι σήμερον. Ὁ περίπατος αὐτὸς θὰ ἦτο ἴσως πολὺ μακρὸς καὶ δυσανάλογος πρὸς τὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, οἱ δὲ ζητοῦντες ἢ συμβουλεύοντες ἀνάλογον περίπατον εἰς τὴν σφαῖραν τῆς τέχνης— μὴπως δὲν ὑπάρχουν καθ' ἑκάστην οἱ μὴ μπιμυροῦντες ὅτι ἡ ποίησις καὶ ἡ λογοτεχνία μας δὲν εἶνε ἀνάλογοι πρὸς τὴν ἡλικίαν τοῦ ἔθους;—δὲν κάμνουν τίποτε διαφορικὸν ἀπὸ ἐκεῖνον, ὅστις θὰ συνεβούλευεν ὅτι πρὶν φθάσωμεν εἰς τὴν ἐπιστήμην μέχρι τῆς μικροβιολογίας ἔπρεπε νά προταρσχευασθῶμεν ἐπὶ τινὰ χρόνον διὰ τῆς θεωρίας τῶν ὑδροπαιθολόγων. Ἡ καλλιτεχνικὴ συνείδησις ὅπως καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ εἶνε καὶ πρέπει νά εἶνε εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος δι' ὅλα τὰ πολιτισμένα ἔθνη παλαιὰ ἢ νέα, ἀτελεστερα ἢ τελειότερα, ἀδιάφορον ἐὰν ἡ τέχνη ἢ ἡ ἐπιστήμη ἐδῶ μὲν βαδίζει τὰ πρῶτα βήματα, ἐκεῖ δὲ κινεῖται ἐλευθέρως καὶ μεγαλοπρεπῶς, ἀδιάφορον ἂν ἐδῶ ἡ τέχνη ἀκολουθεῖ αὐτὴν τὴν τάξιν καὶ ἐκεῖ τὴν ἄλλην, ὅσον ἐν τούτοις καί ἴσως ἐπιβλαβὲς ἀπεδείχθη τὸ ἔργον τῶν ἐκθέσεων τῆς ζωγραφικῆς, ὡς διοργανοῦνται αὐταὶ πρὸς ἡμῖν, τὸσον ἐξ ἄλλου σκοπιμὸς καὶ εὐσείωνος μοῦ φαίνεται ἡ σύστασις Ἑλληνικῆς Πινακοθήκης, ἡ νομοθετηθεῖσα ἤδη κατ' ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ τεθεῖσα ὑπὸ τὴν αἰθουσῶν τοῦ κ. Ἰακωβίδου. Μία πινακοθήκη, διευθυνημένη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ καθηγητοῦ τῆς ζωγραφικῆς, καταρτιζομένη μετ' αὐστηρότητος καὶ συνεκτικῆς καλλιτεχνικῆς, πλουτικῆς—ἐν εὐδοκίᾳ—ἢ δημοσίου προϋπολογισμοῦ—δι' ἔργων ξένων, ἐκπροσωποῦντων τὰς διαφορὰς τεχνολογίας ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς τέχνης, στεγάζουσα ὅ,τι ἄριστον καὶ εὐγενέστερον παράγει ἡ νεώτερα ἑλληνικὴ ζωγραφικὴ, δύναται νά καταστῇ σχολεῖον καλλιθετησίας καὶ αἰσθητικῆς διαπαιδαγωγικῆς, παρὰ τὸ πλεονὸν τοῦ ὅποιο ὑπάρχει ἐλπίς ὅτι δὲν θὰ βιασθῶσιν μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν αἱ καλλιτεχνικαὶ ἐκθέσεις, αἱ πολλαπλασιάζουσαι καθ' ἑκάστην εἰς ἀπελπιστικὸν σημεῖον τοὺς ἐρασιτέχνους τῆς ζωγραφικῆς καὶ τοὺς ἐρασιτέχνους τῆς αὐτοσχέδιου καθημερινῆς κριτικῆς.

ΞΕΝΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΙ

ΠΟΙΗΣΙΣ - ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ - ΘΕΑΤΡΟΝ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

ΑΓΓΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Τὰ Διηγήματα τοῦ Χρόνου καὶ τοῦ Διαθέματος. εἶνε τὸ νέον ἔργον τοῦ γνωστοῦ Ἀγγλοῦ διηγηματογράφου Οὐέλς, ἀξιανάγνωστον, ἀλλ' ὄχι καὶ περιφνητόν, ὅπως θὰ ἤλπιζε κάνεις. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Οὐέλς πνεύματος περιέργου, παραδόξου καὶ νεωτεριστικοῦ εὐρίσκονται καὶ εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο, ἀλλὰ δὲν φθάνουν εἰς βαθμὸν ἐξέχοντα ὥστε νά καταστήσουν τὸν συγγραφεὴ φιλολογικὴν προσωπικότητα κορυφαίαν.

Ἐκ τῶν πέντε διηγημάτων, τὰ ὁποῖα περιέχει ὁ τόμος τὸ τελειότερον φαίνεται νά εἶνε ὁ Ἄστρον. Εὐρίσκεται εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἰδιορρύθμου ταλάντου διὰ τοῦ ὁποῖο ὁ συγγραφεὴς εἶνε προικισμένος. Ἀναμιμνήσκει—καὶ τοῦτο λέγεται πρὸς τιμὴν τοῦ—τὸν Κομήτην τοῦ ἀφθάστου, τοῦ ἀμιμνήτου συγγραφεῖς τῶν Παράδοξων ἱστοριῶν Ἐδγάρδου Πόε. Διηγεῖται πῶς ἕνας μέγας ἀστὴρ ἀνεβάνη ἀφηνιδῶς, εἰς τὸ ἡμέτερον πλανητικὸν σύστημα καὶ ἔθεσε τέρμα εἰς τὸν κόσμον μας. Αἰσθανόμεθα ὅταν τὸ ἀναγνώσκωμεν τὴν ἀγωνίαν, τὴν ὁποίαν ἠθέληκεν αἰσθανθῆ ὅταν ἕνα γλυκὺ ἀπόγευμα μίᾳ ὠραίας ἡμέρας ὁ ἀστὴρ αὐτὸς θὰ ἐπιπτεν ἐπὶ τῆς γῆς μας.

«Μία ἱστορία τῆς Λιθίνης ἐποχῆς» εἶνε διηγησις μᾶλλον ἀνικρά, διότι δὲν κατορθώνει ὁ συγγραφεὴς νά μᾶς διεγείρῃ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς πρωτογενεῖς ἥρωας καὶ τὰς ἡρώιδας του. Ἴσως διότι τοὺς αὐτοὺς ἥρωας καὶ τὴν ἐποχὴν των, τὸν ἀρχικὸν ἄνθρωπον, τὸν ἄνθρωπον τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς, τὸν λιμνογενὴ, τὸν κατοικοῦντα ἐπὶ τῶν τεναγῶν, τοὺς τραγεῖς ἀγῶνας του καὶ τοὺς ἀξέστους ἐρωτὰς τοὺς περιέγραψε θαυμασίως ἄλλος συγγραφεὴς, οἱ γάλλοι ἀδελφοὶ Ρονῦ εἰς τὰ μυθιστορήματά των.

«Μία ἱστορία τῶν ἡμερῶν ποῦ θὰ ἔλθουν» εἶνε μία θλιβερὰ καὶ φρικώδης εἰκὼν τοῦ χρόνου, καθ' ὃν αἱ οἰκονομικαὶ ἰδέαι τοῦ Μάρξ θὰ θεθοῦν εἰς ἐφροσγὴν καὶ ἢ ἀρχίσῃ ἐπίπονος καὶ ἀνθρωποκτόνος ἀγὼν μεταξύ τῶν ζωόντων μετ' ἄφρονά τὰ μέσα ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τῶν ἀβλήτων, οἱ ὁποῖοι ἀποζοῦν μὲ τὸν ἰδρώτα τῆς ἐργασίας των κατοικοῦντες τὰ τρώγλας καὶ τὰ ὄρυγεῖα ἐντός τῆς γῆς.

ΓΑΛΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Τὸ χαμόγελο τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ τὸν τίτλον αὐτὸν ὁ κ. Ἰάκωβος Μαδελὲν ὥσάν ὅτι ἀβρότερον καὶ λεπτιότερον ἠδύνατο νά φαντασθῇ διὰ νά ἐξεικονίσῃ τὴν χάριν καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐξέδωκε ποιήματα τυπωμένα εἰς ἐλάχιστον ἀριθμὸν ἀντιτύπων δι' ὀλίγους ἐκλεκτοὺς. Ὁ Πέτρος Κιγιάρ, ὁ ὁποῖος γράφει περὶ τῶν ποιημάτων τούτων εἰς τὸν Γαλάτην Ἐρμῆν λέγει: «Πρέπει νά τὸ ὁμολογήσῃς κάνεις, ὅτι οὐδέποτε ἄλλοτε, πλην τῆς ἐποχῆς τῶν συντρόφων τῆς Πιριτικῆς Πλειάδος» καὶ τοῦ Ἀνδρέου Χενιέ, ἡ Ἑλλάς ἀνέζησεν εἰς γαλλικὸν στίχον, μετὰ τὸ χαμόγελό τῆς καὶ τὴν χάριν ὠραιότερα ἀκόμη καὶ αὐτῆς τῆς ὠραιότητος». Ὁ ποιητὴς, προσθέτει, ζητεῖ ἀπὸ τὴν θεότητα φύλλον δάφνης ὡς ἔπαθλον τοῦ καλοῦ ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον ἠγωνίσθη, ἀλλὰ τοῦ ἀξίζει δλόκληρος πράσινος κλάδος ἀπὸ τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δένδρα, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν κωνιστοῦδλητον Ἀττικὴν θοικαθεῖσιν ἐγγύτατα τοῦ ἀπεξηραμένου Ἰλισσοῦ καὶ προσκλίνουσι κατὰ τὰς ἐαρινὰς ἐσπέρας πρὸς τὰς γυναῖκας τῶν Μεγάρων, ὅταν χορεύουν εἰς τὸ φῶς τοῦ δελτινοῦ εὐστροφῶν, ἐράσμιται καὶ ὑπερήφανοι ὡς αἱ πρόγονοι.

νοί των εἰς τοὺς χρόνους τῆς Ἑλένης καὶ ὡς αἱ ἐλευθεραὶ στραφαὶ τοῦ κ. Γακώ-
βου Μαρδελὲν εἰς τοὺς σοφοὺς καὶ εὐρύθμους ἐλιγμούς των·

— **Δοκιμασία.** Μυθιστόρημα πλήρες δραματικῆς ἐνδιαφέροντος τοῦ κ. Γιάν-
νη Ψυχᾶρη μὲ ὑπόθεσιν ἀπλουστάτην: ἓνας πατέρας ἀνακαλύπτει καὶ κατασχεῖ
ἐρωτικὰς ἐπιστολάς ἀπευθυνομένας πρὸς τὴν κόσιν του ὑπὸ τινος ἐραστοῦ τῆς.
Μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ νέα τὰς ἀνευρίσκει, ἀλλὰ εἶνε πλέον ὑπανδρευμένη με
ἄλλον καὶ μητέρα πρὸ πολλοῦ. Οἱ Γάλλοι τεχνοκρίται ἀναγνωρίζουν τεχνικὰ
πλεονεκτήματα εἰς τὸ ἔργον, ἀλλὰ τὸ ὕψος τὸ κρίνουν σκοτεινὸν ὀλίγον καὶ αἰτη-
μέλητον.

— **Πόθεν ἡ καταγωγὴ τῆς Φαντίνας** εἰς τοὺς Ἀ θ λ ί ο υ ς τοῦ Βίκτωρος
Οὐγκώ; Ὁ ποιητὴς ἐνεπνεύσθη τὸν τύπον τῆς ἡρώιδος του ἐκ πραγματικῆς σκη-
νῆς, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἓνας ἀπὸ τοὺς ἥρωας. Τὸ γεγονός τὸ ἀφηγεῖται μόνος εἰς
ἀνεκδοτὸν σελίδα δημοσιευθεῖσαν ἐσχάτως ὑπὸ γαλλικῆς τινος ἐφημερίδος. Ἐνα
βραδύ ἐξήρχετο ἑνωρὶς ἀπὸ τῆς κυρίας δὲ Ζισαρδὲν. Ἐγλόνιζε. Φέρον λεπτὰ ὑπο-
δήματα εἶδεν, ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐπιστρέψῃ περὶ εἰς τὸ σπίτι του. Ἐπῆρξεν
τὸν γειτονικὸν σταθμὸν ἀμαξῶν, ἀλλὰ δὲν εὐρήκε κάμμιαν καὶ ἠναγκάσθη νὰ
περιμένῃ.

Ἐξάφνα εἶδεν ἐκεῖ πλησίον ἓνα νέον νὰ σκύβῃ χάμω, νὰ μαζέψῃ μιὰ χονδρὴν
φουχτα χιόνι καὶ νὰ τὴν ρίψῃ εἰς τὸν γυνὸν τραχηλὸν κοινῆς γυναικὸς, ἡ ὁποία
ἐξωμὸς ἔστακε εἰς τὴν γυνίαν τοῦ βουλευτῆτος. Ἡ δυστυχὴς ἀφῆκε σπαρακτικὴν
κραυγὴν ὀδύνης καὶ ὤριμσε κατὰ τοῦ νέου καὶ τὸν ἐκτύπησε. Αὐτὸς ἀνταπετέθη
καὶ φοβερὰ συμπλοκὴ ἐπὶ ἐκκολούθησεν. Οἱ ἀστυφύλακες προσέδραμον παράυτ',
ἀλλὰ συνέλαβαν τὴν γυναῖκα καὶ ἀφῆκιν ἐλευθεροὺς τὸν ἄνδρα.

Ὅταν τὴν ἔβερναν εἰς τὸ κρατητήριον ἀνθισταμένην καὶ αἰωμάζουσαν καὶ δια-
μαρτυρομένην, ὅτι οὐδὲν κακὸν εἶχε κάμει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος τὴν εἶχε κα-
κοποιήσει πρῶτος, οἱ ἀστυφύλακες τῆς ἀπαντοῦσαν χωρὶς νὰ προσέγουν εἰς τὰς
δικαστηρίας τῆς. — Ἐλα, βλάδιζε! Ἐξῆ μῆνας τοὺς ἔχει σίγουρα! Καὶ ἀπωθοῦν-
τες αὐτὴν τὴν εἰσήγγαγον εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν τῆς ὁδοῦ Σωκᾶ ἵπισθ' ἀπὸ
τὸ θέατρον τοῦ Μελοδραματῆτος.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ ἐξήφθη εἰς τὸ ἔπακρον καὶ τὴν παρηκολού-
θησεν ἀνὰ μέσου πολλοῦ πλήθους μὴ ἀπολείποντος συνήθως εἰς τοιαύτας περι-
στάσεις Φθάσας πλησίον τοῦ ἀστυνομικῆς σταθμοῦ ἐσκέφθη νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ
τὴν ὑπερασπισθῆ, ἀλλ' ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ἐγένετο πολλὸς λόγος
περὶ αὐτοῦ εἰς τὰς ἐφημερίδας, εἶχεν ἐκλεχθῆ ἀκαδημαϊκὸς καὶ ἐφοβετο τὸ σκάν-
δαλον ν' ἀναμνηθῆ εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν καὶ νὰ δώσῃ ὅπλα μοιθηρῶν ἀστεϊσμῶν
εἰς τοὺς ἀντιπάλους του. Ἀλλὰ κύψας πρὸς στιγμὴν νὰ ἰδῆ ἀπὸ τοῦ παραθύρου
τοῦ ἰσογείου ἀστυνομικῆς σταθμοῦ διέκρινε τὴν γυναῖκα συρομένην κατὰ γῆς ἐξ
ἀπελπισίας, τίλλουσαν τὴν κλῆν τῆς καὶ καταληφθεῖς ὑπὸ βλάβης οἴκτου ἔλαβε
τὴν ἀπόφασιν καὶ εἰσῆλθε.

— Κύριε, εἶπε πρὸς τὸν ἀστυνόμον, ἔρχομαι νὰ σὰς διηγηθῶ πῶς πράγματι
συνέβη ἡ σκηνὴ καὶ νὰ καταθέσω ὑπὲρ τῆς γυναικὸς αὐτῆς.

— Ἡ κατάθεσίς σας, ἀπήντησεν ὁ ἀστυνόμος, ὅταν ἐνδιαφέρομαι καὶ ἂν εἶνε,
δὲν θὰ ἔγῃ τὴν παραμικρὰν ἀξίαν. Ἡ γυναῖκα αὐτὴ εἶνε ἔνοχος βικαιοπραγιῶν
ἐναντίον ἑνὸς κυρίου, συνελήφθη ἐπ' αὐτοφῶρον καὶ κατὰ τὸν νόμον θὰ καταδικα-
σθῆ εἰς ἐξάμηνον φυλάκισιν.

— Κύριε, ἐπανέλαθεν ὁ ποιητὴς, ὅταν μάθετε ποῖος εἶμαι, θὰ μεταβάλετε πι-
θανῶς ὕψος καὶ θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ με ἀκούσετε.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ ἐπρόφερε τὸ ὄνομά του. Ὁ ἀστυνόμος ἔγεινε πάραυτα προ-
σηνέστατος, ἐζήτησε συγγνώμην καὶ τοῦ προσέφερε κάθισμα. Ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ
ἀφηγγῆθη ὀλόκληρον τὴν σκηνὴν ὑποστηρίξας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἦτον ἔνοχος καὶ αὐτὸς
ἔπρεπε νὰ συλληφθῆ ἀποδομομένης πάραυτα τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν δυστυχῆ γυ-
ναῖκα.

Ἐπ' ὅσον ὁ ποιητὴς ὠμίλει ἡ μέλλουσα ἡρῶϊς των Ἀ θ λ ί ω ν ἠκτινοβολεῖ ἐκ
χαρᾶς καὶ τὸ, ἔθελπε μετὰ τρυφερότητος μὴ παύουσα ν' ἀναφωνῆ: «Τί καλὸς

τοῦ εἶνε ὁ κύριος αὐτός! Θεὲ μου, πόσον εἶνε καλὸς! Ποτέ μου ἄλλοτε δὲν τὸν
εἶδα, δὲν τὸν γνωρίζω ὅπως δίολου!»

Ὁ ἀστυνόμος εἶπεν εἰς τὸν Βίκτωρα Οὐγκώ:—Πιστεύω ὅσα μοῦ λέγετε, ἀλλ'
οἱ ἀστυφύλακες ὑπέβαλιν καταγγελίαν καὶ ἡ ὑπόθεσις θὰ τραβήξῃ τὸν δρόμον τῆς.
Ἡ κατάθεσίς σας θὰ συμπεριληφθῆ εἰς τὸν φάκελλον, ἔστε βέβαιος, ἡ δίκη θὰ
ἔλθῃ μετ' αὐτὴν εἰς τὴν σειράν τῆς. ἀλλ' ἔως τότε δὲν δύναμαι ν' ἀφήσω ἐλευθερὰν τὴν
γυναῖκα αὐτὴν.

— Πῶς, κύριε, ἀπήντησεν ὁ ποιητὴς ὠργισμένος, μεθ' ὅσα σὰς εἶπα καὶ τὰ
ὅποια εἶνε ἡ ἀλήθεια, περὶ τῆς ὁποίας δὲν δύνασθε ν' ἀμφιβάλλετε καὶ οὔτε ἀμφι-
βάλλετε, θὰ κρατήσετε ἀκόμη ἐδῶ τὴν δυστυχῆ αὐτὴν γυναῖκα; Ἀλλ' ἡ
δικαιοσύνη αὐτὴ εἶνε φρικώδης ἀδικία

— Ὑπάρχει μίαν λύσιν, κύριε, νὰ ὑπογράψετε τὴν κατάθεσιν σας ἂν θέλετε.

— Ἐὰν ἡ ἐλευθερία τῆς γυναικὸς αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ὑπογραφήν μου
ἰδοῦ αὐτὴ.

Καὶ ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ ὑπέγραψεν.

Ἐκείνη ἀνακτώσα τὴν ἐλευθερίαν τῆς δὲν ἔπαυσε ν' ἀναφωνῆ μετὰ θαυμάσιον:
«Θεὲ μου, πόσον καλὸς εἶνε ὁ κύριος αὐτός, πόσον εἶνε καλὸς!»

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἡ ἀδένεια τοῦ Νίτσε. Εἰς τὸ γερμανικὸν περιοδικὸν Τ σ ο ὐ χ ο υ ν φ τ
«Τὸ μέλλον» ἡ ἀδελφὴ τοῦ μεγάλου γερμανικοῦ φιλοσόφου Νίτσε κυρίως Φαίστερ

ἀφιερῶ σειρὰν ἄρθρων πε-
ριγραφικῶν τῆς προσωπι-
κτικῆτος καὶ τοῦ χαρα-
κτῆρος τοῦ ἀδελφοῦ τῆς.
Εἰς τὰ ἄρθρα ταῦτα ἀνευ-
ρίσκωμεν ἀθεντικὰς πλη-
ροφορίας περὶ τῆς ἀσθε-
νεῖας τοῦ Νίτσε: «Δὲν
κατωρβώθη, νὰ ἐξακριβώ-
σωμεν, γράφει, ποῖαν ἀ-
κριβῶς ἡμέραν ἐξεδηλώθη
ἡ διατάραξις τῆς διανοίας
του. Ἐν πάσῃ περιπτώ-
σει τοῦτο συνέβη τὰς τε-
λευταῖας ἡμέρας τοῦ Δε-
κεμβρίου τοῦ 1888 Κατε-
κρημνίσθη αἰφνιδίως κα-
τὰ τινὰ ἔξοδον πλησίον
τῆς κατοικίας του χωρὶς
νὰ δυνθῆ ν' ἀνεγερθῆ
μόνος. Ὁ ξενόδοχος τὸν
τόν εὖρε καὶ τὸν ὠδήγησε
μετὰ πολλοῦ κόπου εἰς
τὸ δωμάτιόν του ἵπὶ
ἡμέρας παρέμεινεν ἐξη-
πλωμένος ἐπάνω εἰς ἓνα
καναπέ χωρὶς νὰ δυνθῆ
νὰ προσφέρῃ λέξιν. Ἀφυ-
πνισθεὶς ἐκ τῆς ληθαρ-
γικῆς ταύτης καταστά-
σεως ἔφερον εὐδιάκριτα
τὰ συμπτώματα διεγέρ-
σεως καὶ ἐγκεφαλικῆς

Friedrich Nietzsche

διατράξεως. Ὀμίλει καθ' ἑαυτὸν, ἤρχισε νὰ τραγουδῇ δυνατὰ καὶ νὰ πιάξῃ πιάνο, ἔχασε τὴν συνείδησιν τῆς ἀξίας τοῦ χρήματος. . . Ἐπὶ μικρῶν φύλλων χά- του συνέταξε τὰς πλέον παραδόξους φαντασίας. . . Τοὺς φίλους του καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀνθρώπους ἐξέλάμβανεν ὡς ἐχθρούς, οἱ ὅποιοι τὸν ἐβασάνιζαν. Τὰ φύλλα ταῦτα διηρθύοντο κατὰ τοῦ Ριχάρδου Βάγνερ, τοῦ Σοπενχάουερ, τοῦ Βίσμαρκ καὶ τῶν στενωτέρων του φίλων : τοῦ καθηγητοῦ Ὀδερμπέκ, τοῦ Πέτερ Γκαστ, τῆς κυρίας Κοζίμα, τοῦ συζύγου μου, τῆς μητέρας μου καὶ ἐμοῦ. Καθ' ὅλον αὐτὸν τὸν χρόνον ὑπέγραφε τὰς ἐπιστολάς του μετὰ τὸ ψευδώνυμον « Διόνυσος » καὶ « Ἐσταυρωμένος ». Ὑπάρχουν ἀκόμη εἰς τὰς σελίδας ταύτας μέρη, τὰ ὅποια ἐκπλήσσουν διὰ τῆς ὠραιότητός των, ἀλλ' ἐν τῷ συνόλω εἶνε προϊόντα ἐξημεμένης καὶ ἀσθενικῆς καταστάσεως, τὴν ὅποιαν οἱ ψυχίατροι ἀποκαλοῦν μεγαλομανίαν καὶ μανίαν καταδιώξεως. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη, τὰ ὅποια ἐπικολούθησαν τῆς ἀσθενείας τοῦ ἀδελφοῦ μου, ὅτε ἐτρέφομεν ἀκόμη τὴν ἀμυδρὰν ἐλπίδα, ὅτι ἡδύ- νατο μίαν ἡμέραν νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν ὑγίαν του, τὰ φύλλα ταῦτα τὰ καταστρέ- ψαμεν κατὰ μέγα μέρος. Ἡ τρυφερά καρδίη τοῦ ἀδελφοῦ μου καὶ ἡ καλαισθησία του θὰ ἐπληγώνοντο βαθύτατα ἐὰν βραδύτερον παρόμοιοι ἀσυναρτησίαι ἐπιπτον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. . . . Τινες ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀδελφοῦ μου ὑπογε- γραμμένα « Διόνυσος » καὶ « Ἐσταυρωμένος » ἀνητύχησαν εἰς ὄψιστον βαθμὸν τὸν κ. Ὀδερμπέκ, καθηγητὴν εἰς τὸ Μπάλ καὶ ἔδραμεν ἀμέσως εἰς Τουρίνον κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἰανουαρίου. Ὡς ἦτον ἐπινοηθέντες ἐξηκρίβωσε τὴν ἐγκεφα- λικὴν κρίσιν τοῦ φίλου του καὶ τὸν ἀδήγησεν εἰς Μπάλ, ὅπου εἰσήχθη εἰς θερα- πευτήριον. Ἡ κατάστασις τοῦ ὀξυτάτου παρορρισμοῦ καὶ τῶν παραισθησέων (ἀμφοτέρων προκληθέντων κατ' ἐμὲ ἐκ τῆς καταχρήσεως τῆς χλωράλης καὶ ἄλλων ὑπνωτικῶν) διήρκεσε περίπου ἓν ἔτος, τὸ ὅποιον ὁ ἀδελφός μου διήλθεν εἰς Μπάλ καὶ εἰς Ἰέναν».

Τώρα ἡ ἀσθένεια ἀπόλωσε πάντα ὄξυν χαρακτήρα, ἀλλὰ συγχρόνως ἐξέλιπε καὶ πᾶσα ἐλπίς θεραπείας. Ἡ κυρία Φαϊρστερ ἀναγγέλλει, ὅτι προσεχῶς θὰ δη- μοσιεύσῃ ἀποσπασματικὰ ἐκ τοῦ ἀνεκδότου αὐτοβιογραφικοῦ συγγράμματος τοῦ ἀδελ- φοῦ τῆς : Ecce Homo : Ἴδε ὁ ἄνθρωπος !

— Τὸ νέον **δοῦμα τοῦ Γεράρτου Χάουπτιαν**. Παρεστάθη τελευταία σὺς Γερμανικὸ Θέατρον τοῦ Βερολίνου νέον ἔργον τοῦ διασημοῦ δραματικοῦ τῆ. Γερμανίας Γεράρτου Χάουπτιαν « Ὁ Σλοῦκ καὶ ὁ Γιάου » μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας φαίνεται πῶς ὁ Χάουπτιαν ἐγκαινίζει μετὰ τὸ νέον αὐτοῦ ἔργον θεατρικὴν ὅλως διόλου τεχντροπιάν τῆς ποικιλομορφίας τῆς τρανὰ δειγμάτων πού ἔως τότε ἐφά- νησαν ἢ « Γιορτὴ τῆς Εἰρήνης », οἱ « Ἀνοφαντάδες », ἢ « Ἀνάληψη τῆς Ἀννέλας » ἢ « Φλόριν Γκίγερ », ἢ « Βουλιχμένη κημπάνα » καθένα διαφορετικῆς τεχνικῆς ἀντιλήψεως. Ὁ « Σλοῦκ καὶ Γιάου » εἶναι ἐπιρροεμένος ἀπὸ τὸ Σαίξπηρ ὁ Γιάου μάλιστα εἶναι ὁ ἴδιος Χρίστοφ Σλάου ὁ μεθυσιμένος χαλκωματᾶς στῆ γνω- στῆ Σαίξπηρικῆ κωμωδία « Πῶς δαμάζονται οἱ ἀτίθισοι » καθὼς ἀκόμα καὶ ὁ Γέππε τοῦ διασημοῦ κωμωδιστοῦ τῆς Δανίας Λουδοβίκου Ὁλμπεργ, ἢ σὰν καὶ αὐτοὺς τοὺλάχιστο ὁ Γιάου μιά μέρα παραμεθυσιμένος χώνεται σέναν τάφο, ὅπου τὸν βρῖσκει ἕνας πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς ἄρχοντας καὶ τὸν κάνει χωρὶς νὰ θέλῃ γελοιοποιῆ τοῦ. Ἡ κριτικὴ καὶ τώρα διαιρέθηκε γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Χάουπτιαν. Τοῦ κατηγοροῦν πῶς ἀλάχερος στίχους τοῦ Σαίξπηρ ἀμετάβλητους ἐπήρε, πῶς φιλοσοφεῖ ἐνῶ δὲν εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ ἢ φιλοσοφία καὶ πῶς τελοσπάν- των ὁ προωρισμένος νὰ παρεγγῆ ἀριστοτεχνίματα σὰν τὸν « Ἀμαξᾶ Ἐνσελ » δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ἀνεβαίη μετὰ ἴσην δύναμιν στὰ ἐπίπεδα τῆς ἀνωτέρας ποιήσεως, καὶ φιλοσοφίας.

Τὸ « Περιοδικὸν μας » ἐπιφυλάσσεται ἀργότερα διὰ συνεργάτου του, ὅταν ἀνα- γνώσῃ τὸ ἴδιον ἔργον, νὰ κἀμῃ λεπτομερῆ ἀνάλυσιν αὐτοῦ.

ΨΥΧΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΓ Η ΖΩΗ.

★ ΥΠΟ ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΜΠΥΣΗ.

Gefühl ist alles;
Name ist Schall und Rauch...
GOETHE

Α'.

Τ' ὅ,τι δὲν σταματῶ σ' ὅ,τι με κεντάει κάθε τόσο, ἄμα ζωτικό- τερῆ ἀχτίδα με περιλούσει, θέλω νὰ ἐξηγηθῆι : πῶς δὲν εἶμαι ἀπὸ τοὺς ἀπελπιμένους, ὅπως δὲν εἶμαι ἀπὸ τοὺς εὐχαριστημένους γιὰ τὴν καλὴ θέσιν πού μπορεῖ νὰ πόχηται. Κι ἂν καὶ τῶν δύο αὐτῶν ἢ ἐρμηνεῖα φαί- νεται κάπως ἀσθαίρητη, σὰν προβάλλει ἀπὸ μένα τὸν ἴδιο, τί θὰ ἔχει νὰ κάνει στὸ ζήτημα, ἂν διακρίνεται πραγματικά, πῶς ἢ κάθε νεώτερῃ μου τάσῃ προσπαθεῖ νὰ ντλήσῃ νόμα ἀπὸ τῆ βαθύτερη πηγὴ τῆς Ζωῆς ; Μέσα στὸν ὕπνο πού κοιμῶνται ὠρισμένοι λαοὶ μέσα στῆ νάρκη πού πλακόνει τὸ ἔθνος μας χρόνια τώρα μέσα στῆ ζωοφάνεια τοῦ θανά- του ἢ καὶ στῆ νεκροφάνεια τῆς Ζωῆς, πού μπαλασαμόνει σὰν μούμιες τὴν κίνηση καὶ τὴν ἐνέργεια, κάποιον ὄνειρο ταράζει, σὰν σάλπιγγα πού ἤχαι ἔστωντας καὶ ξέψυχα.

Δὲν πάει, βέβαια, νὰ πῶ, πῶς ἐγὼ κάμνω ἐξαίρεση καὶ δὲν κοιμοῦ- μαι μέσα στὸ γενικὸν ὕπνο· ὅμως τὰ ὄνειρά μου κάθε τόσο φανερόνω, καὶ ἂν ἀγγίζω κάποτες μετὰ τὰ χεῖλη μου τὴ σάλπιγγα, τόσο πάλε τὸ θάρρος δὲν με φτάνει νὰ νομίσω τὸν ἑαυτὸ μου γιὰ τὸ σαλπιγγῆ, πού θὰ σημάνει τὸν ὄρθρο. Καὶ πονῶ γι' αὐτὸ καὶ λυπᾶμαι. Κάπου φω- λιάζει οὐσιαστικὰ μιὰ προῆ ἀδυναμίας μέσα μου, καὶ θέλω νὰ πιστέψω, πῶς εἶναι γιὰτὶ ἀκόμα δὲν ἀναγεννήθηκα ὅπως πρέπει, γιὰτὶ ἀκόμα ἢ Ζωὴ ἀχτίδες ὑπερλαμπρότερες μου κρύβει, γιὰτὶ ἢ πίστη στῆ Ζωὴ δὲν εἶναι ἀντίδραση κάποιων λυπῶν ὄν, ἀλλὰ τὸ σιγὸ καὶ βαθύ κα- ταστάλαγμα τῆς ὑπερβύσιας γνώσεως. Καὶ δὲν ἐλπίζω γιὰτὶ δὲν ἀπελ- πίζομαι. Κρατῶ σὲ πολλὴν ἀπιστία ἀπὸ τοὺς γύρο μου τὸ μυστικὸ τῆς πίστες μου, καὶ ὅποιοι το μανταῦει ἀπὸ τὰ λίγα καὶ περιπλεγμένα πού λέγω, αὐτὸς θὰ ὀνειρατεῖ πῶς ἢ Ζωὴ δὲν ἔχει τέλος καὶ πῶς τῆ Ζωὴ ὁ ἴδιος μπορεῖ νὰ κερδίσει, ἴσα ἴσα ὅταν ἢ Μοῖρα του φαίνεται πῶς τοῦ κάμνει τὴ μεγαλύτερη ἀντίδραση.

Κέτσι αὐτῆ τῆ στιγμῇ με δάκρια ἐμπνευσι πού ἢ λατρεία τῆς ζωῆς μου δίνει, θέλοντας νὰ μιλήσω γιὰ θέματα πού στενεύει τῆ ζωὴ ἀπὸ μιὰ

ἀγὸς τῆς δόξας τοῦ Κοραΐ, ποὺ πανευρωπαϊκῆ κατάντησε, πνίγει ἀκόμα καὶ τώρα κάθε φωνὴ ποὺ ἀρνητικὴ θάκούγονταν, ἂν ἢ εἰλικρινεία του σ' ὅσο στερεὸ βῆθος καὶ ἂν φαίνεται πῶς ἐδράζει, δὲν μπόρεσε ἀπολύτως νὰ ξεφύγει οὔτε τῆς κομματικῆς πάλης τὸν ἐπηρεασμὸν, ἂν καὶ ὁ ἀντιναπολεωνισμὸς τοῦ ἀκόμα μπόρουσε νὰ περάσει μιᾶς κάποιας βαθύτερης πολιτικῆς ὀξυβέρειας παρατήρηση, ἐγὼ μακάρια θὰ τὸν ἀφίσω νὰ κοιμᾶται καὶ τὸ "Ἔθνος, ποὺ ἢ καὶ ἐκείνος ἢ καὶ ὁ Κοραϊσμὸς μόνον μετὰ τὸν Τούρκο, τὸ ἔφερε ὅπου τὸ ἔφερε, τὸ ἔθνος μας μονάχα οἰκτεῖρω. "Ὅμως ὑπάρχει καὶ μιὰ μεγάλη διαφορὰ μεταξύ τῶν δύο τους. Ἡ σ ο θ α ρ ὀ τ η τ α. Εἴταν κ' ἢ ἐποχὴ ποὺ δὲν θὰ ἀνέχονταν ἄλλιωὶς τὸ παιγνίδι. Εἴταν κ' ἢ ἐποχὴ ποὺ καὶ τὰ παιγνίδια τὰ ἐπαίζαν μόνον ἀξίες. Ὁ Κοραϊσμὸς ἐπνίξε τὸ ἔθνος· καὶ ὁ Κοραϊσμὸς εἴταν παιγνίδι. Εἴταν παιγνίδι παιγμένο μ' ὅλη τὴ σοβαρότητα τῶν περιστάσεων. Ἐφόρεσε καὶ αὐτὸς τὴν προσωπίδα ποὺ τοῦ ἐχρειαζόνταν τότες· καὶ τὴν προσωπίδα αὐτὴ τὴν εἶδεν ἢ σ ο θ α ρ ὀ τ η τ α. Πάει ἢ σοβαρὴ ἐποχὴ· τὸ κ α λ ἄ ἐ σ τ ἄ θ η κ α ὀ δημιουργεῖ τὴ φάρα καὶ τὸ σοβαρὸ θεατρικὸν διαδέχεται ὁ κωμωδὸς ! . . .

Καὶ πρέπει νὰ πιστευτεῖ ἢ εἰλικρινεία τοῦ δικοῦ μου τοῦ πόνου. "Ὅ,τι ὑπολάνθανε μέσα μου ἀπὸ χρόνια, εἴταν ἢ ἀρνησιμὸς τοῦ Ψυχარიσμοῦ· καὶ ὅμως τὸ ταπεινὸ μου τὸ ἔργο λένε νὰ παρουσιάζεται ὡς ἢ καθαρότερη ἐπήρεια τῶν δογμάτων του τουλάχιστο τῶν γλωσσικῶν. Καὶ τοῦτο ἄς μου δυναμώσει τὴν εἰλικρινεία τοῦ πόνου μου. "Ὅταν ἀκόμα δὲν μποροῦσα νὰ ξεχωρίσω τὴν εὐρύτητα μιᾶς ἐπίδρασης, ὅταν ἀκόμα ἐπίστευα πῶς ὁ ψυχარიσμὸς περιορίζεται μόνον στὸ γκρέμισμα τοῦ εἰδῶλου τῆς καθαρῆς, ὅταν οἱ ὀμορφοφασισμέναι λέξεις κ' οἱ τερνευμέναι περίοδοι μου ἐσκέπαζαν ἀκόμα τὸ ὑποκρυπτόμενον, ἐν ἐδίσταζα καὶ νὰ κηρύττω ἀκόμα τρανὸν ἀπόστολο τὸν κ. Ψυχάρη καὶ νὰν τοῦ ἀφιερῶναι δράματα, μὲ τὴν ἀρνητικὴν στάσιν μου, ποὺ ἐξέβγαίνε αὐτόματα ἀπὸ μέσα μου μὲ ὑποσημειώσεις πῶς ἢ κωδικοποιημένη γραμματικὴ εἶναι μιὰ γρουσουζία μάνα ποὺ θέλει νὰ πνίξει τὰ νέα τῆς παιδείας, ποὺ καθετόσο κάνει, ἀπὸ τὴν ἀνότητὴ τῆς τῆς στοργῆς στὰ παλιὰ, τὰ πεθαμμένα κάποτε ἢ μὲ τὴν ὁμολογίαν μου, πῶς ἢ γλώσσα, ποὺ ἔγραφα τότες εἴταν μόνον γ ο ὕ σ τ ὀ μου, χωρὶς νὰ θέλω οὔτε νὰν τὸ σκέφτομαι νὰν τὸ ἐπιβάλλω, πῶς μποροῦσα χωρὶς νευρικὴν ἀταράξιν νὰ διαβάσω σὲ ξένη γιὰ μένα γλώσσα ὀφθιδήποτε καὶ πῶς ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος ποὺ ἔγραψε τὸ «Θάνο Βλέκα» μου παρουσίασε καὶ στήν καθαρῆς ἔργον.

Κι ὁ ἀείμνηστος Παῦλος Καλλιγᾶς εἶνε ἀπὸ τοὺς λίγους Ἑλληνας ποὺ ἀληθινὰ θὰ ἐθαύμαζα. Μέσα στὴ σωρεία τῶν ἀλλόκοτων νευροσπάσεων τῆς μακάριος ἐποχῆς τῶν συγχρόνων του, τῆς ἐγδηλωμένης ποικιλότητος στὰ γράμματα στὴν ἐπιστήμην στὴν πολιτικὴν, ὑπερβάλλει ἢ οὐσιαστικὴ ἀξία τοῦ ἀνδρός, καὶ ἂν ἢ δρᾶσι του δὲν ἀναδείχτηκε στὴν περιοπὴ τῆς ἀξίας του, δεῖγμα καὶ αὐτὸ τῆς ρωμείκης τάσης στὴ γ ε ν ι κ ὀ τ η τ α, ὅπως καὶ στὴν πνιγόμενῃ δυστυχῶς ἀ ρ ι σ τ ο κ ρ α τ ι κ ὀ τ η ρ ἢ ἀτομικότητά.

Κ' ἐγὼ ξαναλέγω τόσον τὴν ὁμολογίαν μου. Ἡ γλώσσά μου εἴταν γ ὕ σ τ ὀ μου κ' ἰδιοτροπία μου αἰσθητικὴ. Ἄν μεταβάλλεται σιγὰ σιγὰ, εἶναι γιὰτὶ μεταβάλλεται καὶ τὸ γούστο μου. Τὰ ἔργα μου, ἄξι ἀπὸ στενότητα καὶ ξεχειλισμὸν συνθετικῆς ἐνάμας, ἀλλὰ ἀπὸ ὀρισμέναις περιστάσεσι κ' αἰτίαι εἶνε προορισμένα νὰ μὴ κυκλοφοροῦν γενικὰ· ἢ ἐπίδρασι τους δὲν θὰ εἴταν, καὶ ἂν εἴταν, ἢ γλωσσικὴ ὀπωςδήποτε ἢ ἀρχὴ μου, τοῦ νὰ ἀφίνεται στὴ Τέχνη ἐλεύθερη κ' ἢ μεγαλύτερη ἰδιοτροπία, ὅταν προβάλλει αὐτόματα, εἶνε οἱ οὐσιαστικότεροι λόγοι ποὺ φανερώθηκαν μ' αὐτὸ τὸ γλωσσικὸ ντύσιμον. Ἄναγνωρίζω πρῶτος πόσο στενὰ καὶ ἀσφυκτικὰ ἐντύθηκαν, μὰ ἂν ἢ εἰλικρινεία τῆς αἰσθητικῆς ἰδιοτροπίας μου τοὺς συγχωρεῖ τὸ τέτιον ντύσιμον, δὲν πρέπει μὲ παρόμοιαι εἰλικρινεία νὰ ὁμολογήσω πῶς ἴσως καὶ βέβαια τὸ στενὸ καὶ ἀσφυκτικὸ αὐτὸ γλωσσικὸ γούστο μου τὸ ὑπόβαλε καὶ μένα ὁ Ψυχარიσμὸς ;

Γιάννης Α. Καμπύσης

Ο ΣΟΥΡΗΣ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ

ΥΠΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΗ

Ὁ Σουρῆς σπίτι του! Καὶ μήπως πλέον εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν ἰδῇ πρῶτον ἄλλου τὸν οἰκιακώτερον καὶ φιλοξενώτερον τῶν Ἑλλήνων; Ἐπέρασαν πλέον ἀνεπιστρεπτὲι τὰ χρόνια τῆς βοημικῆς ἐκείνης ζωῆς του, ὅπου εἰμποροῦσες—εἶνε τῶρα περισσότερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια—νὰ τὸν συναντήσῃς εἴτε παριστάνοντα τὸν Ἄγγελον εἰς τὴν Ἀντιγόνην μὲ τὴν γλυκεῖαν καὶ ἰσρατικὴν φωνὴν του, εἴτε κύπτοντα τὴν ὠχρὰν κεφαλὴν του ἐπάνω εἰς τὰ ἀντίγραφα τῶν συμβολαίων τοῦ Ἀφεντάκη ἢ εἰς τὰ ποιητικὰ δοκίμιά του εἰς τὸν «Ἀριστοφάνην» τοῦ Πηγαδιώτου, καὶ ἀργότερα τοῦ «Ραμπαγᾶ» καὶ τοῦ «Μὴ χάνεσαι», εἴτε εἰς κανὲν μαγειρεῖον ροφῶντα ἡδυπαθῶς τὴν δευτέρην φασολάδαν του.

Tempi passati!

Ὁ Σουρῆς, ὁ ἠθοποιὸς Σουρῆς, ὁ ἀντιγραφεὺς Σουρῆς, ὁ βοημὸς καὶ πολὺπλαγκτός Σουρῆς, ἐγίνε πλέον ἀράτος ὡσὰν κανένας Βραχμὰν μέσα εἰς τὴν παγόδαν του, ἀπροσπέλαστος δι' ὅλον τὸν κόσμον ἐκτὸς μερικῶν προνομιοῦχων φίλων του, οἱ ὅποιοι κάθε βράδου παίρνουν τὸν καφέ καὶ τὸ γλυκὸ μαζὺ του μεταξὺ ἐνὸς μικροῦ μάους καὶ μιᾶς κουβέντας, ἐν τῷ μέσῳ τῆς λατρευούσης αὐτὸν οἰκογενείας του καὶ τοῦ περιωνύμου Γκιόυλ, τοῦ ἀπογόνου τοῦ Σοουλτάνου τὸν ὅποιον εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ τοῦ χαρίσω πρὸ δεκαετίας εἰς τὸ Νέον Φάληρον.

Ἄ! τὰ ὠραῖα ἐκεῖνα καλοκαίρια ποῦ ἐπεράσαμεν μαζὺ εἰς τὸ ἐξοχικὸν σπίτι του ἐν Νέῳ Φαλήρῳ, ἄλλοτε εἰς τὸν ὄροσερὸν ἐξώστην του τὸ βράδου μὲ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ ἐξοχωτέρου του ἔργου, τοῦ «Φαουστὴ Φιλοσόφου», ἄλλοτε μὲ καμμίαν ζωντανὴν κρητικὴν διήγησιν τοῦ ἀμιμήτου conteur Κονδυλάκη, ἢ μὲ τὸ σπινθηρίζον πνευματοβόλημα τοῦ Κουσουλάκου, ἢ μὲ καμμίαν λατινικὴν φράσιν ἐν χορῷ ἐπαναλαμβανομένην, ἢ μὲ κανένα λογοπαίγνιον καὶ εὐφυολόγημα, ἢ μὲ κανένα ἐπίγραμμα ἐπιφέρων ἐκρήξεις γελῶτων ὑπὸ τὰ περίεργα βλέμματα τοῦ ἐκπλήκτου γύρω μας κόσμου, καὶ ὑπὸ τὰ δαιμονιώδη γαυγίσματα τοῦ Γκράφ, συναδέλφου τοῦ Γκιόυλ, μέχρι βαθυτάτης νυκτὸς ἢ καὶ πέραν τοῦ μεσονυκτίου, ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὴν ἐξέδραν, περιμένοντες καμμίαν ἀπόπνοιαν τοῦ ὄροσεροῦ ἀπογεύου, φαιδροὶ, ἀμέριμοι, γελῶντες, ἀλληλοπειραζόμενοι, ἀπαγγέλλοντες κανένα ποιηματάκι ἢ διηγούμενοι κανένα ἐπεισόδιον τῆς φοιτητικῆς ζωῆς μας, ἢ ἐντέχνως ὑποδαυλίζοντες τὴν σπανίαν στωμυλίαν τοῦ μεγάλου σιωπηλοῦ μας πρὸς ἀφήγησιν τῆς περιπετειώδους ζωῆς του, τῆς τόσο πλουσίας εἰς ἱστορίας νοστιμωτάτας, εἰς νομικὰ ἐπεισόδια, εἰς ἀλησμόνητα συμβάντα, εἰς ξεκαρδιστικώτατα ἀνέκδοτα τῆς σεμνῆς καὶ παρθενικῆς νεότητός του.

Καὶ μᾶς ἔλεγε τότε μὲ τὴν παροιμιώδη ἀφέλειάν του τὸ ἐπεισόδιον τῆς πατατούκας, τὴν ὅποιαν ὁ ἐν Ρωσίᾳ θεῖός του τοῦ εἶχε στείλει ὡς

δῶρον διὰ τὸν χειμῶνα, ἀλλ' ἢ ὅποια κατὰ παράδοξον οὐδύσειαν ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας τὸ καλοκαίρι, καὶ πῶς ἐν τῷ μέσῳ τῶν κυνικῶν καυμάτων ἠναγκάσθη ὁ ποιητὴς νὰ ἐκφωνήσῃ τὸ πρῶτον ἐλεγεῖόν του φορῶν τὸ ὑπερβήρειον οὐτὸ φῶρμα, διὰ νὰ καλύψῃ ὅπωςδὴποτε τὸ λινὸν πανταλόνι του. Διότι τὸ πρῶτον ποίημα τοῦ Σουρῆ, ὅπως ὄλων σχεδὸν τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν, ἦτο ἓνα ἐλεγεῖον.

Καὶ μᾶς ἔλεγε τὴν ἐν Ρωσίᾳ κατόπιν τρίμηνον διαμονὴν του μὲ τὰς ἀκάρπους περιπλανήσεις του, μὲ τοὺς ποικίλους πειρασμούς, τοὺς ὁποίους πάντοτε ὡς ὁ Ἰωσήφ ἐνίκουσεν ἐναντίων τῶν ἀπροπλάστων Ρωσίδων, μὲ τὴν νοσταλγίαν του πρὸς τὸ Ἰστέφανον ἄστου, μὲ τὰς στενοχωρίας του τὰς οἰκονομικὰς, μὲ τὴν πείναν ἀκόμη.

Καὶ ἔπειτα μὲ τὴν παιδικὴν του καρδίαν μᾶς ἔλεγεν ἀκόμα τὸν μόνον ἐπὶ γῆς ἔρωτά του, τὸν ἔρωτά του τὸν πάναγνον πρὸς τὴν ἀγαθὴν κενάρετον σύντροφον τῆς ζωῆς του, τὸν μὴ ἀπληλαγμένον νοστιμωτάτων ἐπεισοδίων κατὰ τὴν γέννησίν του, καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ἐκδήλωσίν του, μὲ τὴν δειλίαν καὶ τὰ τόσα καρδιοκτύπιά του, καθ' ἣν στιγμὴν, ἐπάνω εἰς ἓν τετράδιον τῆς ἀγαπημένης τότε μαθητριάς του, ἐτόλμησε τέλος μετὰ πολυχρόνιον ἀγωνίαν νὰ γράψῃ τὴν λέξιν «Σάγαπῶ», κάτωθεν τῆς ὁποίας τὴν ἐπαύριον—ὦ! τῆς ἀρρήτου εὐδαιμονίας!—ἀνέγνωσε τὴν μαγικὴν ἀπάντησιν «Κέγῳ».

Καὶ μᾶς ἐδιηγῆθη τὰ τοῦ γάμου του καὶ τὰς ἐξετάσεις του κατόπιν εἰς τὴν φιλολογίαν, καὶ τὴν μετὰ πολλῶν ἐπαίνων ἀπόρριψίν του χάρις εἰς τὸν Λατίνον Σεμιτέλον, εἰς τὸν ὅποιον προτείνω νὰνεγερθῇ μαρμάρινον μαισωλεῖον ἐκ μέρους ὀλοκλήρου τοῦ εὐγνώμονος Πανελληνίου μὲ τὴν παράκλησιν πρὸς τὸν ποιητὴν νὰ γράψῃ ὁ ἴδιος τὸ ἐπιτύμβιον τοῦ σοφοῦ ἐκείνου καθηγητοῦ του.

Ἄλλ' ὄχι! Δὲν θὰ θελήσῃ νὰ τὸ γράψῃ ὁ ἄχολος ποιητὴς μας, διότι εἶνε τόσο καλὸς, τόσο ἀμνησικακός, τόσο γενναῖος πρὸς ὅλους τοὺς ὅπωςδὴποτε βλάψαντας καὶ πειράξαντας αὐτὸν καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς φιλολογικοὺς ἀντιπάλους του, ἐὰν τυχὸν ἔχῃ τοιοῦτους! Ναί! εἶνε ἄχολος καὶ ἀνεξίκακος τόσο, ὥστε δὲν εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῇ, ἀναγινώσκων μερικὰς καυστικὰς του σατύρας, ὅτι ὁ Ἑλληὴν Ἰουβενάλης, ὁ νεώτερος Ἀριστοφάνης, εἶνε ἢ παιδικωτέρα ψυχὴ, ἢ πρῶτα καρδία τοῦ κόσμου.

Καὶ ἐνθυμοῦμαι πόσας φορὰς δὲν ἐπροσπαθήσαμεν ἐντέχνως καὶ χάριν ἀστείότητος νὰ τὸν ἐξαγάγωμεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὀλυμπίαν ἀπαθείαν του ἐναντίον τοῦ Ψυχάρη, ὅστις μὲ βιαιότητα ὑπερβαίνουσαν τὰ ὄρια φιλολογικῆς ἐπικρίσεως τοῦ ἐπετέθη εἰς τὸ βιβλίον του Autour de la Grèce ἐμπνεόμενος ἀπὸ ἓνα ἀκατανόητον μῖσος πρὸς τὸν ποιητὴν περὶ τοῦ ὁποίου τόσο ἐνθουσιωδῶς ἔγραψαν τόσο διαπρεπεῖς συγγραφεῖς, ὡς ὁ Δεσάμ καὶ χρονογράφοι ὡς ὁ Τιγράνης Γεργκάτ, τὸν ὅποιον εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ εἰσαγάγῃ τὸ πρῶτον εἰς τὸ σπίτι τοῦ ποιητοῦ καὶ νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ γράψῃ τὸ πολὺκροτον ἐκεῖνο ἄρθρον του περὶ Σουρῆ εἰς τὴν παρισινήν

« Ἐπιθεώρησιν τῶν Ἐπιθεωρήσεων », τὸ ὅποιον ἀνεδημοσίευσαν πλεῖσται ἐφημερίδες τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικής.

Διότι εἶνε ὁ μόνος Ἕλληγ, τὸν ὅποιον οἱ ξένοι ζητοῦν νὰ ἴδουν μετὰ τὸν Παρθενῶνα. Καὶ ἐπισκέφθησαν αὐτὸν εἰς τὴν ὁδὸν Πινακωτῶν οἱ διασημότεροι περιηγηταὶ Γερμανοὶ, Γάλλοι, Ἀμερικανοὶ πλεῖστοι τέλος Εὐρωπαῖοι, ἀποτίοντες φέρον θαυμασμοῦ εἰς τὸ μοναδικόν, εἰς τὸ παγκοσμίως μοναδικόν τάλαντόν του, εἰς τὸ ἀγνώως ἑλληνικόν του πνεῦμα, τὸ ὅποιον ὡς διαυγέστατον ρυάκιον κατοπτρίζει τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν ἐπὶ μίαν εἰκοσαετίαν.

Ὅδός Πινακωτῶν ! Ὅσον θέλει ἄς μετεκομίσθῃ εἰς τὴν ὁδὸν Διδότου ! Ὅχι, δι' ἐμὲ ἡ ὁδὸς Πινακωτῶν ἐνετυπώθη τόσον βαθειὰ μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μου, ὥστε δὲν εἴμπορῶ νὰ τὸν φαντασθῶ κατοικούντα εἰς ἄλλην ὁδὸν τὸν ἀγαπημένον ποιητὴν μου !

Εἰς τὴν ὁδὸν ἐκείνην συνέβησαν τόσα εὐχάριστα γεγονότα διὰ τὸν Σουρῆν μας, εἰς τὰ ὅποια ὅλοι οἱ εἰλικρινῶς αὐτὸν ἀγαπῶντες ἐλάβομεν τόσον ἐνεργὸν μέρος !

Ἐκεῖ ἐωρτάσθησαν τὰ περίφημα ἐκεῖνα φιλολογικὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν Φαλήρῳ σπιτιοῦ του ὑπὸ τῆς ὀλομελείας τῶν ποιητῶν καὶ λογίων.

Ἐκεῖ ἐωρτάσθη ἡ δεκαετηρίς του μὲ τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο λεύκωμα εἰς τὸ ὅποιον ἔγραψαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων.

Ἐκεῖ μέσα ἐγένοντο αἱ περιβόητοι ἐκεῖναι πνευματιστικαὶ ἐσπερίδες, αἱ ὅποιαι συνετάραξαν τὴν Ἑλλάδα ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, κατ' ἀρχὰς ἰεροκρυφίως καὶ σοβαρῶς μεταξὺ τῶν τριῶν μας, τοῦ Σουρῆ, τοῦ Πολέμη καὶ ἐμοῦ καὶ ἀργότερα μεταξὺ ὄλων τῶν λογίων καὶ δημοσιογράφων καὶ εἰς τὰς ὁποίας παρευρέθησαν ὁ Δόμινος καὶ ὁ ἐπίτηδες ἐξ Εὐρώπης ἐλθὼν πνευματιστὴς Εἰνσχος.

Ἄ ! αἱ πνευματιστικαὶ ἐκεῖναι ἐσπερίδες αἱ ἀλησμόνητοι ! Πόσαι ὠραῖαι σελίδες τῆς φιλολογικῆς ζωῆς μας, αἱ ὅποιαι εἶνε ἀδύνατον νὰ περιληφθῶν εἰς τὰ στενὰ ὄρια ἐνὸς ἄρθρου. Καὶ ἐνθυμοῦμαι τὸν Μάνον σοβαρῶς ζητοῦντα νὰ προσέλθῃ ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι ὅλον τὸ γενεαλογικὸν δένδρον τῆς οἰκογενείας του. Καὶ ἐνθυμοῦμαι τὸν μᾶλλον δύσπιστον ὄλων μας, τὸν συνάδελφον καὶ βουλευτὴν Βελανίτην, ἀπατώμενον τέλος καὶ πιστεύοντα εἰς τὸ πονηρὸν πνεῦμα τοῦ Μάγου, ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποίου εἶχε τόσον ἐπιτηδεῖως κατορθώσῃ ὁ ἐπινοητικώτατος κ. Παπαδόπουλος ὁ διευθυντὴς τῆς « Διαπλάσεως τῶν Παίδων » νὰ εἰσδύσῃ πρότερον μέσα εἰς τὸ δωμάτιον καὶ νὰ σβύσῃ τὴν λάμπα πρὸς μεγίστην ἔκπληξιν τῶν ἀμυήτων.

Εἰς τὰς ἐσπερίδας ἐκεῖνας ὀλίγον ἔλειψε νὰ κλονισθῶν αἱ πεποιθήσεις—εἰκοσιπέντε ἐτῶν πεποιθήσεις— τοῦ Κακλαμάνου. Εἰς τὰς ἀγρυπνίας τῶν ἐσπερίδων ἐκεῖνων τέλος ὁ ὑποφαινόμενος ὀφείλει μίαν ὀηλοσίν του εἰς τὸ « Ἄστου » ὅτι πιστεύει ἀκραδάντως εἰς τὴν ὑπαρξίν τῶν πνευμάτων. Ἄλλ' ἰδίως ἀπὸ τὰς ἐσπερίδας ἐκεῖνας χρονολογεῖται ἡ συνήθεια τοῦ ποιητοῦ νὰ δέχεται καθεκάστην εἰς τὸ φιλόξενον σαλόνι του.

Εὐλογημένοι λοιπὸν αἱ ἐσπερίδες ἐκεῖναι, διότι ἐνφ' ἀφ' ἐνὸς μᾶς πα-

ρέσγον τόσην τέρψιν καὶ θυμηδίαν, ἀφ' ἑτέρου ἐγένοντο ἀφορμὴ νὰ γίνῃ ὁ Σουρῆς ὁ οἰκιακώτερος τῶν Ἑλλήνων. Ἐπαυσε νὰ παίξῃ χαρτιά ἐκτοτε εἰς τὰς διαφόρους λέσχας, ὅπου ἔχασεν οὐχὶ εὐκαταφρόνητα ποσά, καὶ ὁ Σουρῆς, ὁ συχνάκις ξεσπιτιζῶν, ἐγένετο ὁ τακτικώτερος οἰκογενειάρχης καὶ ὁ σπιτικώτερος Ἕλληγ.

Ἄλλ' εἰς τοῦτο πρωτίστως συνετέλεσεν ἡ σὴν ἰσχυρὴ καὶ καλὴ σύζυγός του, ἡ κυρία Μαρῆ, ἥτις προσεπάθησε νὰ καταστήσῃ τὸν οἰκιακὸν βίον ρόδιον εἰς τὸν ποιητὴν μας. Καὶ εἶναι τῶντι ἀξία θαυμασμοῦ ἡ κυρία Σουρῆ δι' ἐκεῖνον ποῦ γνωρίζει πόσον ἀνακουφίζει τὸν ποιητὴν μας, ὅχι μόνον ὡς σύζυγος καὶ οἰκοδέσποινα, ἀλλὰ καὶ ὡς βοηθὸς του εἰς τὴν ἐκδόσιν τοῦ « Ρωμηοῦ » τὸν ὅποιον πρώτη ἐκείνη ἀκούει ἀπαγγελλόμενον κάθε Παρασκευῆν, ἐκείνη διεκπεραίωνει, ἐκείνη ἀλληλογραφεῖ, ἐκείνη τέλος εἰσπράττει τὰς συνδρομάς του μετὰ σπανίας δραστηριότητος καὶ εὐφύας, κατορθώνουσα νὰ συνδέῃ τὰ δύο ἄκρα τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας τῆς.

Διότι ὁ ποιητὴς ἐκτός τῶν θαυμασίων στίχων του, φεῦ ! δὲν γνωρίζει τίποτε ἄλλο νὰ κάμῃ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον ! Οὐτε γνωρίζει ν' ἀγοράσῃ τίποτε, οὔτε νὰ λογαριάσῃ, οὔτε ν' ἀλληλογραφήσῃ, οὔτε νὰ φροντίσῃ διὰ τὸ ἐλάχιστον πράγμα τοῦ σπιτιοῦ του. Μαρῆ ἐπάνω ! Μαρῆ κάτω ! Μαρῆ ἐδῶ ! Μαρῆ ἐκεῖ ! Μαρῆ παντοῦ ! Καὶ τοιοῦτοτρόπως εἰς πολλὰ πράγματα ὁ Σουρῆς κατορθώνει νὰ εἶνε τὸ ἕκτον παιδί τῆς συζύγου του. Συναισθάνεται ὅμως τόσον βαθειῶς τὴν τιμὴν, ὅτι εἶνε σύζυγος τοῦ πρώτου τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν, καὶ τόσον καλῶς κατανοεῖ καὶ ὡς Ἕλληγ καὶ ὡς σύζυγος τὴν ἀποστολὴν τῆς πλησίον του, ὥστε οὐδενὸς κόπου φείδεται διὰ ν' ἀνακουφίσῃ τὸν ποιητὴν εἰς τὸ ἐπίπονον ἔργον του.

Καὶ πράγματι τί ἐπίπονον ἔργον, Θεέ μου ! Μόνον ὅσοι δὲν ἔγραψαν δύο στίχους εἰς τὴν ζωὴν των μακαρίζουν τὸ φαινομενικῶς εὐχερὲς τοῦ « Ρωμηοῦ » ἔργον. Μόνον ἐκεῖνοι ἀγνοοῦν τὸ μαρτύριον τοῦ ποιητοῦ ἀπὸ τὴν πρᾶξιν τῆς Τρίτης μέχρι τῆς Παρασκευῆς τὸ ἐσπέρας διὰ νὰ γράψῃ καὶ διορθώσῃ τοὺς τριακοσίους στίχους του, σκύπτων εἰς τὸ τραπέζι του ἐπὶ ὧν ἕως δέκα ὥρας καθ' ἡμέραν, ἀληθῆς Εἴλωσ τῆς ζωῆς, ὀφείλων νὰ δημιουργήσῃ πάντοτε θέμα ὀπωσὸς ἢ πρῶτοντον, εἴτε κατέχεται ὑπὸ ἐμπνεύσεως εἴτε ὄχι, εἴτε ὑπάρχει θέμα εἴτε ὄχι. Ἄλλὰ μήπως ἀναπαύεται ὁ ταλαίπωρος τὰς ἄλλας ἡμέρας ; Φαντασθῆτε ἓνα ἀκαταπόνητον ἐγκέφαλον, μέσα εἰς τὸν ὅποιον, ὡς ἐντὸς εὐρείας χοάνης, συνεχωνεύθησαν τετρακόσιοι περίπου χιλιάδες στίχων, ἑκατὸν ὀηλοσὶν περίπου τόμοι, προσπαθοῦντα νὰ δημιουργήσῃ καθ' ἑκάστην κάτι τι νέον, κάτι καινοφανές, ἀνακινώμενον ἀκαταπαύστως ὡσάν καμμίαν ὑπερμεγέθη κληρωτίδα πρὸς εὐρεσιν εὐτυχῶς τινος ἰδέας, εὐφυοῦς τινος μ. ο. τ. ἰ. θ. ο. υ., καὶ τότε μόνον θὰ δυναθῆτε νὰ μορφώσετε ἀμυδρὰν εἰκόνα τοῦ ἐργαζομένου Σουρῆ, τοῦ μάρτυρος Σουρῆ, τοῦ κινουμένου ἀενάως τὸν τροχόν του ὡς ὁ μυθικὸς ἐκεῖνος Ἰξίωv.

Καὶ εἶνε τόσον ἀπλοῦς, τόσον μετριόφρων ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ἓνας ἀπὸ τοὺς ὀλίγους Ἕλληνας συγγραφεῖς, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα κατόρθωσε νὰ δια-

σκελίση τὰ στενά ὄρια τῆς Ἑλλάδος! Βεβαίως ἀγαπᾷ, λατρεύει τὴν δόξαν, ἂν καὶ ἔχη ἀρκετὴν δύναμιν, ὥστε νὰ τὸ κρύπτῃ. Καὶ ὁμως ἔχω ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι εἶνε εὐτυχέστερος τὴν ἡμέραν ὅπου βλέπει γεμάτο τὸ σαλόνι του ἀπὸ φίλους του, παρὰ ὅταν μίξ ξένη ἐφημερίς ἔγραψε περὶ αὐτοῦ ἓνα ἄρθρον.

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἀστράπτει ἀπὸ ἓνα ἀδιόρατον χαμόγελον εὐχαριστήσεως ἢ ὠραία ὡς Χριστοῦ κεφαλὴ του. Τότε γίνεται ὀμιλητικώτερος κᾶπως, διαχυτικώτερος, φαιδρότερος. Τότε χαϊδεύει τὸν Γκιουλιπερισσότερον, ὅστις εἶνε καὶ ὀλίγον κακομαθημένος καὶ ἐπάνω εἰς τὸν καναπέ πλησίον του καθιστᾷ ἐνοχλητικῶς αἰσθητὴν τὴν παρουσίαν του.

Ἄλλ' ἐὰν κάποτε δὲν γίνεται μεγάλη συνάθροισις φίλων, τότε ὁ ποιητὴς γίνεται μελαγχολικώτερος καὶ κάπου κάπου ἀκούεται λέγων περιλυπῶς :

— Μαρῆ, κ ε σ ἄ τ ι α ἔχουμε ἀπόψε!

Καὶ καπνίζων βαθέως τὸ σιγάρον του βυθίζεται εἰς σκέψεις, σφυρηλατῶν νέους στίχους, νέας δυσκόλους ρίμας, κανένα νέον μέτρον, καμμίαν νέαν ἰδέαν, βλέπων πέραν εἰς τὸ κενόν μετὰ τοὺς μυωπάζοντας ἀπλανεῖς ὀφθαλμούς του, ὡσάν κανένας φακίρης βυθισμένος εἰς ἐκτάσεις καὶ ὀπτασίας καὶ ἰνδάλματα ὀπίου, ἢ ὡσάν κανένας ἱερεὺς τοῦ Ὁραίου, ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅποιοι θὰ ἐλειτούργουν εἰς τὴν «Θρησκείαν τοῦ Κάλλους» τοῦ Ράσκιν.

Αὐτὸς εἶνε μετ' ὀλίγας γραμμὰς, γενικὰς καὶ ἀληθεῖς, ἐμπνευσμένας ἀπὸ εἰλικρίνειαν καὶ θαυμασμόν καὶ ἀγάπην, ὁ ἰδιωτικὸς Σουρῆς, ὁ κατ' οἶκον Σουρῆς, περὶ τῶν ἀνεκδότων τοῦ ὀπίου εἰμποροῦσα νὰ γράψω ἓνα ὀλόκληρον τόμον. Ἐξοχος ποιητὴς, ἐξοχώτερος ἄνθρωπος. Δὲν εἶνε μόνον ὁ ποιητὴς τοῦ σκώμματος, ὅπως μέσα εἰς μίαν χρονογραφικὴν σκιαγραφίαν ἠθέλησε νὰ τὸν χαρακτηρίσῃ κάποιος συνάδελφος, ἀλλὰ εἶνε ὁ ποιητὴς τοῦ ἔθνικου Γέλωτος καὶ τοῦ ἔθνικου Πόνου, ὁ Πρωτεύς ποιητὴς, τοῦ ὀπίου ἢ ἑλληνικὴ ψυχὴ κλαίει καὶ γελᾷ ὅπως ὁ γαλανὸς οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος.

Γεώργιος Στρατιῆς

ΤΣΕΡΝΑΓΟΡΑ ★ Η ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΤΙΚΗ ΨΥΧΗ ★ ΥΠΟ ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ.

Ὁ Πιλότης, ὅταν οἱ μαθηταὶ του ἀπλωναν ἐπάνω ἀπὸ μιὰ ἱστορικὴ σύνθεσιν ἓνα οὐρανόν, ὅμοιον μετ' ἄλλους τοὺς ἄλλους οὐρανοὺς, ἐζόρωνε παράξενα τὰ φρεῖδια του καὶ ἔλεγε μετ' πεισματάρικη φωνήν : « Ὁ οὐρανὸς αὐτὸς δὲν εἶνε ἱστορικὸς οὐρανός ». Ὁ μεγάλος ζωγράφος ἐξέφραζε μιὰ βαθύτατην αἰσθητικὴν ἀλήθειαν. Οἱ ζωγραφίαι, ποῦ μᾶς φθάνουν ἀπ' τὴ μακροσυμένη ζωῆ, οἱ οὐρανοὶ ποῦ ἔζησαν στὸ βάθος τῶν χρόνων, τὸ φῶς ποῦ τὸ κατὰπιεν ἢ νύχτα τῶν αἰώνων, τὰ δένδρα τάνυπαρκα, ποῦ τὴ βοτῆ τῶν φυλλωμάτων τους μᾶς φέρνει μόνον στὰ φτερά τῆς ἢ παράδοσις, οἱ γραμμὲς ποῦ ἔσπασαν κ' ἐξεψύχησαν κάτω ἀπὸ τὸ κύλισμα τῶν ἡμερῶν, ἔχουν τὰχινὰ τὰ χρώματα τῶν φαντασμάτων ποῦ ἀγαποῦν νὰ γλυττροῦν μέσα στὸν σκοτεινὸν ἀέρα κ' ἔχουν τοὺς ἤχους τοὺς κουρασμένους τῶν ὀδοιπόρων φωνῶν. Ὁ οὐρανὸς ποῦ ἀπλώνεται ἐπάνω ἀπ' τὰ συντριβόμενα περσικὰ ξύλα στὸν κόλπον τῆς Σαλαμίνας δὲν εἶνε—σωστὰ ἐπαρτηροῦσεν ὁ Πιλότης—δὲν εἶνε ὁ οὐρανὸς ποῦ σκεπάζει τὰ μεγάλα ἰστία τῆς ἀνεμότρατας, καὶ τὰ σύννεφα, ποῦ κυλοῦν ἐπάνω ἀπ' τοὺς βράχους τῆς Μυκηναίας Ἀκροπόλεως δὲν εἶνε τὰ σύννεφα ποῦ ἀπλωναν τίς μεγάλας σκιὰς τους ἐπάνω ἀπὸ τὴν σύγκρουσι τῶν ἀσπίδων, μπροστὰ στὴ Πύλη τῶν Λεόντων.

Ἡ φύσις ἀλλάζει μαζὶ μετ' τὴν ζωῆ. Ἡ ψυχὴ δυνατότερη ἀπ' τὴ φύσι βάζει πάντα ὀλόγυρά τῆς μιὰ νέα σφραγίδα στὴν ὄψιν τοῦ κόσμου. Καὶ ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ εἶνε ἡ πηγὴ τῆς ὠραίας μελαγχολίας, ποῦ ἀναδίδει ἢ ζωγραφία τοῦ παρελθόντος ἀπ' τὰ ἔργα τῆς τέχνης. Ἄν μιὰ μεγάλῃ δύναμις εἰμποροῦσα νὰ σταματήσῃ ἓνα τόπον στὸ πέρασμα τῆς ζωῆς καὶ νὰ μαρμαρώσῃ τὴν ἔκφρασί του στὸ ζετύλιγμα τοῦ πολιτισμοῦ, ὁ τόπος αὐτὸς θὰ ἔκανε τὴν ἐντύπωσι ποῦ κάνει μιὰ ζωγραφίαν καὶ ἓνα ποίημα, ἐντύπωσι αἰσθητικὴ. Ἡ Πομπηία ἴσως εἶνε μιὰ τέτοια ζωγραφία καὶ ἓνα τέτοιο ποίημα ἀνάμεσα στὴ σύγχρονῃ ζωῆ. Ἡ Πομπηία ὁμως εἶνε ἓνας ὠραῖος βρυκόλακας. Ἡ Τσερναγόρα εἶνε περισσότερο ἢ ζωγραφία καὶ τὸ ποίημα ποῦ ζητοῦμεν. Ὁ βράχος αὐτὸς ὁ σφηνωμένος μετ' τὴν ἄλλοτινὴ του ζωῆ ἀνάμεσα στὰ στήθη ἑνὸς ξένου πολιτισμοῦ, φαντάζει στὰ μάτια τοῦ περιηγητοῦ, ποῦ ἀντικρίζει ἐξαφνα μπροστὰ του τὴν κοιλάδα τῆς Κεττίγνης, τὰ μελαγχολικὰ σ τ ἄ μ π α ἀρχαίου συναξαριοῦ. Ὅταν μάλιστα ὁ περιηγητὴς τύχῃ νὰ ἔρχεται ἀπ' τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἡ καινούρια ζωῆ, περνώντας τόσσ' σιμὰ καὶ τόσο σύρριζα στὸν πεθαιμένο ἑλληνικὸ πολιτισμό, κάνει μακρυνότερη τὴν ἀπόστασι καὶ νεκρότερη τὴν ἱστορίαν, ἢ ἐντύπωσις εἶνε πλέον ζωηρὴ ἀκόμη. Γιατί ἐδῶ ἀνάμεσα στοὺς βράχους αὐτοὺς τίποτε δὲν εἶνε παλαιὸ καὶ τίποτε καινούριον, γιατί ὅλα εἶνε παλαιὰ καὶ ὅλα σταματισμένα στὸν ἄλλοτινὸν ρυθμὸ τῆς πρώτης ζωῆς. Ἡ φύσις καὶ ἡ ζωῆ περπατοῦν ἀγκαλιασμένες σφιχτὰ στὰ παλαιὰ μονοπάτια τῆς ζωῆς. Τὰ βουνὰ ἀγροικιοῦνται ἀκόμη μετ' τὰ

νερά τῶν κατακλυσμῶν· ὁ ἀέρας τραγουδεῖ τὰ πανάρχαια τραγοῦδια τῆς παλαιοκαρίας καὶ τῆς ἀγάπης· τὸ φῶς ἔχει τὴ σκληρὴν λευκότητα τῶν πρώτων ἀνατολῶν· τὰ δένδρα κρατοῦν ψηλὰ στοὺς λόφους τῆς γραμμῆς τῶν πρώτων παιγνιδίων ποῦ ἐπαιγνίδισαν μὲ τὸ πνεῦμα τῶν ἀνέμων· οἱ ἄνθρωποι περπατοῦν μὲ τὸ ἐλεύθερον βῆμα τῶν πρώτων ποιμένων καὶ τῶν πρώτων πολεμιστῶν. Καὶ γι' αὐτὸ ὁποῖος φθάνει στὸν τόπον αὐτὸν ἔχει τὴν αἴσθησι πῶς ἀνεβαίνει τὸν ἀνήφορο τῆς πεθαμένης ζωῆς καὶ ἔχει τὴν αἴσθησι ἑνὸς χάους πίσω ἀπ' τὰ βήματά του, ἑνὸς χάους ποῦ τὸν ξεχωρίζει σκληρὰ ἀπὸ τὴν ἀλαργινὴν πεδιάδα, ὅπου κινεῖται ἡ ζωὴ ἢ δική του καὶ ὅπου χαμογελοῦν ἄφραστα τὰ παράθυρα τοῦ σπητιοῦ του στὸ φῶς μιᾶς μακρινῆς δύσεως.

Ὅταν ὁ Σαβιὲ Μαρμιὲ ἐπεσκέφθηκε τὴν Τσερναγόραν, πρὸ πενήντα χρόνων, δὲν εἰμπόρεσε νὰ κρύψει τὴν ἐκπληξιν ἑνὸς παρισινοῦ, μπροστὰ στὸ θέαμα ποῦ τοῦ ἐπαρουσίασεν ὁ ὄρεσίβιος αὐτὸς λαός: «Μέσα στὴ σύγχρονη διανοητικὴ κίνησι, ἔγραφε τότε ὁ γάλλος ἀκαδημαϊκός, ἡ χώρα τους μοῦ φαίνεται σὰν ἕνα βάρβαρο νησί ἀνάμεσα στοὺς κόλπους τῶν κυμάτων τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἡ ὑπαρξίς τους σὰν ἕνα φαινόμενον ἀνώμαλο, ποῦ δὲν εἰμπορεῖ νὰ βαστάξῃ πολὺ ἀκόμη». Ἐπέρασαν πενήντα χρόνια καὶ τίποτε δὲν ἄλλαξεν στὸν τόπον αὐτόν. Ὁ πολιτισμὸς χτυπᾷ τόσον καιρὸν τῶρα τῆς θύρας τῆς Τσερναγόρας καὶ οἱ θύρες αὐταὶ δὲν ἀνοίγουν. Μέσα στὴν καρδιά τῆς Εὐρώπης ὁ Ὀδυσσεὺς αὐτὸς λαὸς κρατεῖ στερεὰ βουλωμένους τῆς ἀκοῆς του πρὸς τὰ ἄσπρα τῶν Σειρήνων καὶ περικυκλῶναι μὲ στερεὰν πίστιν τὴν κιβωτὸν τῆς παραδόσεως. Καὶ ὁ λαὸς αὐτός, τὸν ὅποῖον ὁ Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς ὠνόμασε βάρβαρον, καταντᾷ ἀξιοθαύμαστος, ὅπως εἶνε ὅλα τὰ ἰσχυρὰ πράγματα στὸν κόσμον αὐτόν καὶ ὁ πολιτισμὸς του, ἕνας ὠραῖος ποιμενικὸς πολιτισμὸς, ὑψώνεται ἐμπρὸς στὸν πολιτισμὸν τῆς δύσεως μὲ ἀκαμψίαν, ποῦ ἐμπνέει τὸν σεβασμὸν καὶ γεννᾷ τὴν συγκίνησιν, καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ δίνῃ τὸ θέαμα μιᾶς ζωῆς ὀμηρικῆς, ἑνὸς ρεύματος ποῦ κυλᾷ τὰ καθάρᾳ του νερά στὴν κοίτην ποῦ τὰ ἔβαλε ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τὸ χεῖρ ἑνὸς ὠραίου Θεοῦ.

Ἡ ζωὴ τῆς Τσερναγόρας μοιάζει μὲ τὴ δυνατὴ βλάστησι, ποῦ σκαρφαλώνει ἀπάνω στὸν πέτρινο σκελετὸ τῶν βουνῶν τῆς, μὲ τὴν ἀντρεωμένην γλωρίδα ποῦ καλύει αἰώνια μὲ τὰ ρεύματά, τῆς νεροποντῆς καὶ τοῦ ἀνέμου. Γι' αὐτὸ ἡ ζωὴ βυθίζει βαθεῖα τῆς ρίζες τῆς στὸ χῶμα καὶ σφιχτοδένεται ἐρωτικὰ μὲ τὴ γῆ. Τίποτε δὲ ζῆ γι' αὐτὴν ἔξω ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ὁ κόσμος ὅλος εἶνε αὐτὸς ποῦ κλείνουν τὰ βουνὰ τῆς Τσερναγόρας καὶ αὐτὸς ποῦ κλείνει στοὺς βαθεῖς τῆς κόρφους ἢ παραδόσεις. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἱστορία, ἡ ζωὴ ποῦ γεννιέται, ἀντρεύεται καὶ πολεμαῖ καὶ ἡ ἱστορία ποῦ ξεβγαίνει ἀρμονικὴ ἀπ' τῆς χορδῆς τῆς γ κ ο ὄ ζ λ α ς καὶ πλημμυράει τὴ ζωὴ, περπατοῦν σφιχταγκαλιασμένες ἐπάνω στὴ γῆ τῶν Μαύρων Βουνῶν. Ἐτσι τὸ κορμὶ δὲν ἔχει ἄλλα κινήματα ἀπ' τὰ κινήματα τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ παιγνιδίου καὶ τοῦ πολέμου καὶ ἡ ψυχὴ δὲν κρύβει ἄλλες ζωγραφίαις ἀπ' τῆς ζωγραφίαις τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀντρείας καὶ δὲν βλέπει ἄλλα ὄνειρα πάρεξ ἀπ' τὰ ὄνειρα

τῆς ὠραίας παραδόσεως. Ἐπάνω στὴ κοῦνια τοῦ μικροῦ παιδιοῦ ἢ στοργῆ ἀπιθῶναι πρῶτα-πρῶτα τὰ τιμημένα ἄρματα καὶ τὸ μαλακὸ χεράκι τοῦ βρέφους, ὅταν πρωτοαπλώνει γυρευτικὰ τὰ χεῖρα του γιὰ νὰ ὀρέψῃ τὰ πρῶτα λουλούδια τῆς ζωῆς, νοιώθει τὴν ἀνατριχίλα τοῦ ἀσπασιοῦ, ποῦ ζυπνᾷ μέσα του τὴν ψυχὴ τοῦ πολεμιστῆ. Ἄρματα αὐτὰ εἶνε τὰ πρῶτα παιγνίδια τοῦ μικροῦ Μαρβουνοῦ καὶ εἶνε μαζὶ ὁ πρῶτος καὶ ὁ τελευταῖος σύντροφός του. Καμμιὰ δύναμι δὲν εἰμπορεῖ νὰ τοῦ τὰ στερήσει. Χωρὶς τὰ ὄπλα του δὲν εἰμπορεῖ νὰ φανῇ στὸν κόσμον, γιὰτὶ μόνον τῶν ἀτίμων ἀφαιρεῖ τὰ ὄπλα ἢ Πολιτεία, χωρὶς αὐτὰ ἕνα βῆμα δὲν εἰμπορεῖ νὰ κἀνῃ ἔξω ἀπὸ τὸ κατώφλι τῆς θύρας του. Ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Γερμανοὶ τοῦ Τακίτου «nihil autem neque publicae, neque privatae rei, nisi armati agunt». Εἶνε τὸ πρῶτο ἔωρο ποῦ δίνει στὸ παιδί τῆς Τσερναγόρας ἡ ζωὴ καὶ ὅ,τι τοῦ φέρνει κάθε ἡμέρα, λόγος ἢ πᾶγμα, ὄνειρον ἢ τραγοῦδι, ὅλα πλέκονται καὶ ὑφαίνονται γύρω ἀπὸ τὰρματα του. Μπροστὰ στὴ μεγάλη φωτιὰ τῆς ἐστίας, μέσα στὸν καπνὸ ποῦ φλουμῶναι τὴν πατρικὴν καλύβα, οἱ γέροι ἱστοροῦν πάντα τῆς ὁξέας τῶν πολέμων καὶ ἡ γ κ ο ὄ ζ λ α τραγουδεῖ πάντα τὴν ἀντρεία καὶ τὴν τιμὴ καὶ ἡ Βίλλα, ἡ μαυροβουνιώτικη νεράτσα, ἀνοίγει πάντα μπροστὰ στὰ μάτια τῶν ἀνηλικῶν τὸ πανόραμα τοῦ πολέμου. Καὶ ὅταν ὁ μικρὸς Τσερναγορίτης σταθῇ δυνατὰ στὰ πόδια του, δὲν ἔχει καμμιαν ἄλλη φροντίδα γι' αὐτόν ἢ στοργὴ ἀπ' τὴ φροντίδα τῆς ἀνδρείας καὶ οἱ κόρφοι τῆς μάννας τὸν χαρίζουν στοὺς κόρφοις τῶν βουνῶν, ἐκεῖ ποῦ οἱ ὀμηλικοὶ του ρίχνοντας τὸ λιθάρι ἢ παραβγαίνοντας στὸ ὄροιο ἢ κυνηγῶντας τὰ γρίμια τῶν λόγγων, ἀσπάλωνουν τὰ κορμιά γιὰ τὴν πατρίδα.

Σκίεπτεται κἀνένας μὲ βαθύτατη μελαγχολία μπροστὰ σὲ μερικὰ θεάματα τῆ μοιραία στιγμή ποῦ θὰ ἐξαφανισθοῦν καὶ θὰ σβύσουν. Καὶ εἶνε ἀπὸ τὰ μεγαλειότερα θεάματα στὸν κόσμον αὐτόν τὸ ἀντίκρουσμα τῆς ψυχῆς ἑνὸς λαοῦ. Ἡ ψυχὴ αὐτῆ, ἡ ἀνοῦσα σ' ἕνα τόπον ποῦ μοιάζει κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ γάλλου ἀκαδημαϊκοῦ «μ' ἕνα βάρβαρο νησί ἀνάμεσα στὰ κύματα τοῦ πολιτισμοῦ» ἡ ἀπλή αὐτῆ καὶ πρωτογενῆς ψυχῆ θάντισταθῆ τάχα πολὺ ἀκόμη στὸν χρόνον καὶ τὸν πολιτισμὸ, ἢ θὰ μοιάσῃ ἀργὰ ἢ γρήγορα μὲ τὰ κηπευτὰ ἀ.θη, πολλαπλασιάζουσα τὰ πέταλά τῆς καὶ χάνουσα μέσα στὰ θερμοκήπια τοῦ πολιτισμοῦ τὸ ἄγριον καὶ βαθύ ἄρωμά τῆς. Ἐκῆνα τῆ μελαγχολικῆ αὐτῆ σκέψι μιὰ γιορτάτικη μέρα στὴ Καττίγη, ποῦ γύρω ἀπὸ τὸ παλάτι ἑνὸς ὀμηρικοῦ βασιλέως καὶ γύρω ἀπὸ τὸ ξεφάντωμα μιᾶς χαρῆς, ποῦ ἔμοιαζε τῆς χαρῆς τῶν παραμυθίων μὲ τὰ μελαχρινὰ ρηγάπουλα καὶ τῆς ξανθῆς βασιλοπούλης, ἡ Τσερναγόρα ὅλη ἐγύριε μὲ τὸ ἄθος τῆς γενεᾶς τῆς. Ὅλη ἡ Τσερναγόρα ἀ.θιζε κ' ἐμοσχοβολοῦσε μέσα στὸ ἀγνότατον ὄρεινὸ φῶς ἑνὸς μυθικοῦ ἡλίου καὶ ἡ ἀπέραντη πεδιάδα τῆς Καττίγης ἔμοιαζε μ' ἕνα περιόδι ψυχῶν. Ἦσαν ἐκεῖ οἱ γέροι μὲ τὰ μακρὰ μαλλιά καὶ τὰ κάτασπρα γένεια καὶ οἱ ἄνδρες μὲ τὰ γιγάντια κορμιά καὶ τὰ παιδιὰ μὲ τὰ στραφτερά βλέμματα καὶ οἱ γέροι δὲν ἐξεχώριζαν ἀπὸ τὰ παλληκάρια, πάρεξ ἀπ' τῆς χιονισμένες κορυφῆς τους καὶ τὰ παλληκάρια δὲν ἐξεχώριζαν ἀπὸ τοὺς γέρους πάρεξ ἀπ' τὸ ἀνήσυχο περπάτημά τους. Καὶ ἦταν

ένα συναπάντημα γλυκύτατο στην ώραία ημέρα μέσα στους δρόμους τούς γιορτάτικους και μέσα στα στολισμένα μαγαζιά της Κεττίγνης, ήταν ἀγκαλιάσματα μιλητικά κορμιῶν ἥρωϊκῶν και σφιζίματα χειρῶν ἀτέλειωτα, διηγούμενα ιστορίες αἱμάτων, και φιλιὰ ψάλλοντα θούρια. Ὁ γέρος που ἀγκάλιαζε τὸ λεβέντη τοῦ ἔλεγε : « Πῶς μοιάζεις τὸν πατέρα σου. Ὁ ἀνδρείος ἔπεσε λαθωμένος δίπλα μου στὸ Οὐράτε, στὸ πλευρὸ τοῦ ἀντρείου Μίρκου ». Καὶ θαρροῦσε ὁ γέρος πῶς ἔσφιγγε στὴν ἀγκαλιά του τὸν παλῆρό του σύντροφο. Καὶ ὁ λεβέντης ποῦ φιλοῦσε τὸ χέρι τοῦ γέρου, τοῦ ἔλεγε : « Πές μου, γεροπατέρα, ὅταν ὁ Πέταρ Στεπάνωφ ἔδωξε τούς Τούρκους ἀπὸ τὸ ρέμμα τοῦ Ρύεκα, πῶς σκυλιά ἐσκότωσε ὁ γονιός μου ; » Καὶ θαρροῦσε ὁ λεβέντης, κοιτάζοντας τὸ πρωτοπαλλήκαρο τοῦ Μίρκου, μὲ τὰ κάτασπρα μαλλιά, πῶς ἔθλεπε μπροστά του τὸ γονιό, ποῦ δὲν τὸν ἐγνώρισε, καὶ φιλώντας τὸ χέρι τοῦ γέρου, ἔσταζαν ἀπ' τὰ μάτια του τὰ δάκρυα ποῦ στάζουν ἀπάνω στις ταφόπετρες. Καὶ ὅλοι οἱ ἀνδρείοι ποῦ περικύκλωναν τὸ παλῆρό Μοναστήρι ποῦ κάτω ἀπ' τούς θόλους του τὸ ἐγγόνι τοῦ γενναίου Μίρκου στεφάνωνε τὴν ξανθὴ βασιλοπούλα τῶν μακρυνῶν τόπων, δίπλα στοὺς τάφους ποῦ κλείνουν τὴ μεγάλη γενιὰ τῶν Πέτροβιτς Νιέγους, ὅλοι οἱ ἀνδρείοι μὲ τὰ λαμπαδωτὰ κορμιά και μὲ τὰ στήθια τὰ στολισμένα ἀπ' τὰ παράσημα τῆς ἀνδρείας, διαλεχτοὶ παράνομοι τῆς Τσερναγόρας ὄλης, ἀγροικεῖονταν ὅλοι σὰν παλῆροι σύντροφοι γιατί ὅλοι μιλοῦσαν μιὰ γλῶσσα, ὅλοι μιλοῦσαν τὴ γλῶσσα τῆς παληκαριάς. Κ' ἔμοιαζαν ὅλοι ὁ ἕνας τὸν ἄλλον σὰν τὰ φύλλα τοῦ ἴδιου δέντρου.

Ἀπάνω στὴν ώραία κοιλάδα τῆς Κεττίγνης, τὴ γιορτάτικη αὐτὴ μέρα ποῦ ὅλη ἡ Τσερναγόρα εἶχε μαζευθῆ γύρω ἀπὸ τὸ ὀμηρικὸ παλάτι τῶν Πέτροβιτς Νιέγους, ἐσυλλογιζόμενοι πῶσον ὁ πολιτισμὸς ξεχωρίζει τὸν ἄ.θρ.πο ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο και τὸ θέημα τῶν εὐρωπαϊκῶν πόλεων ζωγραφίσθηκεν ἄξαφνα παράξενο μπροστά μου. Ἐκεῖ ἕνας ἄνθρωπος δὲν μοιάζει τὸν ἄλλον, ἐκεῖ κάθε κορμὶ δείχνει τίς γραμμὲς ποῦ μνηοῦν μιὰ ξεχωριστὴ βιογραφία, ἐκεῖ κάθε κίνημα ἔχει τὴ διεύθυνσι ποῦ μνηαίει μιὰ ξεχωριστὴ ὁρμή, ἐκεῖ κάθε ματιά ἔχει τὸ φτερούγισμα ποῦ δείχνει τὸ ξεχωριστὸ πέταμα. Ἐκεῖ ἂν ἐμιλοῦσαν οἱ ἄνθρωποι καθένας τὴ γλῶσσα τῆς ψυχῆς του, ἄνθρωπος μὲ τὸν ἄνθρωπο δὲν θὰ μπορούσε νὰ γροικηθῆ, γι' αὐτὸ ὅταν θέλουν νὰ γροικηθοῦν μιλοῦν μιὰ ψεύτικη γλῶσσα, ποῦ ἐπλάσθηκε νὰ κρύβῃ τὴ ψυχὴ σὰν προσωπίδα. Κ' ἐδῶ ἡ μιὰ ψυχὴ εἶνε ἀδερφὴ μὲ τὴν ἄλλην, ἐδῶ οἱ ψυχὲς μοιάζουν ἀναμεταξύ τους, ὅπως μοιάζουν τὰ κορμιά και τὰ ρούχα τὰ κορμμένα στὸ ἴδιο ἀχνάρι. Ὅταν κάτω ἀπὸ τὸ παλάτι τοῦ Νικολάου Α', ὁ λαὸς ἐμαζώνετο νὰ φιλήσῃ τὸ χέρι ἐνὸς πατέρα, μὲ τὸ βουθὸ κίνημα τοῦ ποιμνίου ποῦ τριγυρίζει θρησκευτικὰ τὸ βωσκὸ, και ὅταν ὁ ὀμηρικὸς αὐτὸς βασιλεὺς, πιάνοντας κουβέντα μὲ τὸ λαὸ του, ρωτοῦσε μὲ τὴ βαρεῖα και ἀρμονική του φωνὴ ὅ,τι ἐρωτᾶει τὸ παιδί του ὁ πατέρας, ἀπὸ γλῶσσα στόματα μαζί ἔθλινε πάντα ἡ ἴδια ἀπάντησις σὰν ἀπὸ ἕνα στόμα. Καὶ τὴ στιγμὴ ἐκεῖνη τὸ πλῆθος ποῦ ἐταράσσετο και ἐβουίξε ἀπ' τὴ πνοὴ τοῦ ἴδιου ἐνθουσιασμοῦ οἱ μαυροβουινώτικες ψυχὲς ἔμοιαζαν περισσότερο μ'

ἕνα φύλλωμα μεγάλου δέντρου, ποῦ ἕνα φύσημα κινεῖ σὲ ἀρμονικὸ ρυθμὸ τὰ φύλλα του ὅλα.

Ἔτσι θαρρεῖ κανεὶς πῶς τὸ κοπάδι τῶν ψυχῶν ἐπάνω στὴ Τσερναγόρα ξεκινάει μὲ μιὰν ὁρμὴ και μιὰ διεύθυνσι σ' ἕνα χαριτωμένον περίπατο, ἀπὸ τὴν κούνια ὡς τὸν τάφο. Περνάει τὰ ἴδια μονοπάτια τῆς ζωῆς, τούς ἴδιους ἀνηφόρους ἀναβαίνει, στὴν ἴδια σκιά ἀναπαύεται, στὴν ἴδια βρῦσι ὀροσολογιέται και ψάλλει τὸ ἴδιο τραγοῦδι μὲ τὸν ἴδιο σκοπὸ. Ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ Μαυροβουινώτη εἶνε ἀφιερωμένη στὴν πατρίδα και στὴ δόξα και κάθε παιδί τῆς Τσερναγόρας—εἶχε δίκιο ὁ παλῆρος περιηγητὴς—φθάνοντας στὴ τελευταία πράξι τῆς ζωῆς του, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ φωνάξῃ ὅπως ὁ παλαιὸς Ρωμαῖος : *Ei nunc plaudite cives*. Γιατί και στὸ κρεβάτι του ἀπάνω ὅταν πεθαίνει ὁ Μαυροβουινώτης—εἶνε κατὰρα στὴν Τσερναγόρα νὰ πεθάνῃ κανένας στὸ κρεβάτι του—και τότε ἀκόμη ἕνα ρῶς πολεμικὸ ἀντιφεγγίζει πάντα γύρω στὸ τελευταῖο παράδαρμα τῆς ἀντρείωμένης ζωῆς. Ὅταν ἐφτάσαμε στὸ σπήτι τοῦ γέροντα ποῦ ψυχομαχοῦσε—διηγεῖται ἕνας γάλλος περιηγητὴς—οἱ παππάδες εἶχαν διαβάσει τίς τελευταῖες εὐχαῖς ἀπάνω ἀπ' τὸ κρεβάτι τοῦ πολεμιστῆ. Ἐξαφνα ὁ γέροντας, βγαίνοντας ἀπὸ τὸ βῦθος τοῦ θανάτου, ἄρχισε νὰ γνωρίζῃ γύρω του και νὰ μιλή μὲ τούς δικούς του, ποῦ τριγύριζαν τὸ στρώμα του. Δικοί και ξένοι κάθισαν τότε τριγύρω και βρέχοντας τὸ λάρυγγά τους μὲ σπονδὲς ρακιοῦ, ἄρχισαν νὰ ἴστ ροῦν ὡς τὸ βράδυ πολεμικὲς ιστορίες και νὰ θυμίζουν στὸν γέροντα τίς παλιές του δόξες, στένοντας πάλι μπροστά στα μάτια του ποῦ ἐτρεμόσβυναν ὅλη τὴ ζωγραφιὰ τῆς ζωῆς του. Τὴ στιγμὴ ἐκεῖνη ἕνας ἀπὸ—τούς γιουὺς τοῦ γέρου, ποῦ ἔλειπε μακρὺ, ἔφθασε, τρέχοντας νὰ προστάσῃ τίς τελευταῖες στιγμὲς τοῦ πατέρα του. Τὸ παιδί δὲν ἔφερε οὔτε παρηγορίες οὔτε κλάμματα στὸ προσκεφάλι τοῦ γέρου : « Μάρκο τοῦ εἶπε—ὁ μαυροβουινώτης μιλεῖ στὸν πατέρα του ὅπως μιλεῖ στὸ σύντροφό του—Μάρκο, μοῦ εἶπαν πῶς πεθαίνεις. Ἐκέντησα τὸ ἄλογό μου και ἤρθα νὰ σὲ προστάσω ζωντανόν. Μὲ γνωρίζεις ; Πές μου ποῦ θέλεις νὰ σὲ θάψωμε και σὲ ποιὸν χερζεις τάρματα σου. Ὁ Μπογιᾶρ θὰ πάρῃ τὸ χαντζάρι σου κ' ἐγὼ θὰ κρατήσω τίς πιστόλες σου. Ἦσουν καλὸ παληκάρη και μεῖς θὰ κάνουμε ὅ,τι ἔκανες και σύ ». Καὶ ὁ γέροντας ἐξεψύχησε στα χέρια τοῦ γιου του, μέσα στὸ γλωμὸν ἀντιφέγγισμα ποῦ ἔχυναν στὸ πρόσωπό του τὰ γιοκέρια και μέσα στα σπαρχτικὰ μοιρολόγια τῶν γυναικῶν, ποῦ ἀνιστοροῦσαν τίς παλιές δόξες τοῦ πολεμιστῆ. Δάκρυα και μοιρολόγια ἀνάβρυζαν στὴν ὥρα τοῦ θανάτου ἀπὸ τὴν ἴδια πηγὴ, ποῦ ὀροσιέται ἡ ψυχὴ τῆς Τσερναγόρας, ἀπ' τὴ πηγὴ τῆς δόξας και τῆς ἀντρείας.

Παῦλος Νιρδάνας

ΣΤΟΝ ΑΝΔΡΙΑΝΤΑ ΤΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ

Ὡ, πρόσχαρος ποῦ σ' ἔκραζεν ὁ τόπος γιὰ θρονί σου!
Ὡραίε, τὰ μάτια γύριδε κ' ἰδὲς κ' ἀναθυμῆσον·
γλαρὸ τὸ πέλαγο κ' ἡ γῆ πανέμορφη γιὰ σένα,
θὰ στείλουν δῶρα ἐρωτικά 'ς τὰ πόδια σου στρωμένα,
κι' ἀθάνατο, τί σ' ἔνοιωσεν ἕναν καιρὸ, τ' ἀγέρι
ἦχους ποῦ ὄλοῦθε σκόρπισες, κ' ἐπῆρε, θὰ σοῦ φέρῃ
μαζὶ μ' ἀξέχαστα φιλιὰ καὶ μὲ φωνὴ σβημένη
τῆς κόρης ποῦ τραγούδησες κ' ἀκόμα σὲ προσμένει!
Χαρά σου! ἀφάνταστων ἀγῆν 'ς τὸ μέτωπό σου ἀπλώνει
κάθε ἱερὸ βασίλειμα, ποῦ φλογισμένο λυώνει
τῆς Σαλαμίνας τὸν ὕγρον καθρέφτη—ἐκεῖ μιὰ μέρα
τὸ πνεῦμα σου ἀντιλάμπισες καὶ τὴ θωριά—κι' ὡς πέρα
φεγγοβολῆ ἀνιστόρητη τὸ Μεσολόγγι χύνει,
κάνοντας ρόδα νὰ κυλᾷ καὶ κροῖνα ν' ἀναδίνῃ
τὸ αἷμα, ποῦ σιγαλινὸ κ' ἅγιο ποτάμι τρέχει·
ποῦ ἂν δὲ σὲ ζώνει ὁ τρόμος του κ' ἡ λαύρα ἂν δὲ σὲ βρέχει,
ἀπὸ ψηλά, γι' ἀγάπη σου, στεφάνι θὰ φαντάζῃ
θεότρανο κ' ἀστεῖρευτες δροσιὲς θὰ σοῦ σταλάζῃ!
Ποῖ ἀκόμα οὐράνιο μάγεμα καὶ ποῖα χαρὰ τῆς πλάσης
ποθεῖς, ψυχὴ ἀνεμόδαρτη, γιὰ πάντα ν' ἀγκαλιάσῃς;

Ἀθήνα, Μάης 1896

Ι. Βλαχογιάννης

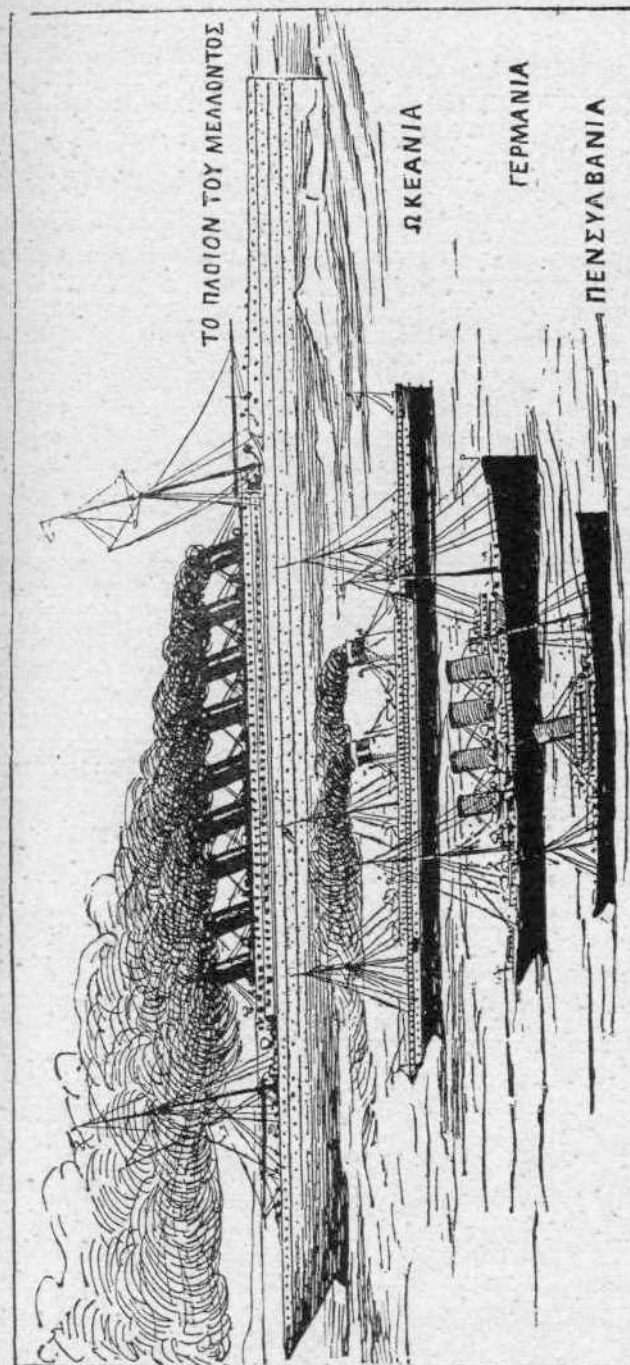
ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

ὑπὸ τοῦ ὑποπλοίαρχου ΜΙΧΑΗΛ ΓΟΥΔΑ

Α'.

Προχθὲς ἐνῶ παρατήρουν ἀπὸ τὴν θωριά τοῦ ἐπὶ τοῦ πλοίου γραφείου μου μιὰν βρατσέραν, ἡ ὅποια ἐπὶ ἡμίσειαν ὄλην ὥραν ἐπροσπαθοῦσε μὲ μικρὰς βόλτες νὰ περάσῃ εἰς τὸν λιμενίσκον τῶν Ἀλῶν, μιὰ μεγάλη ἠλεκτροκίνητος ἄκατος γεμάτη περιγηγῆτας μὲ τὰς πλέον παραδόξους ἀμφιέσεις ποῦ ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῇ, ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ πλευρὸν

* Ὁ Βύρων ἀπέθανε 'ς τὸ Μεσολόγγι πολὺ πρὶν ἀρχίσῃ ἡ δευτέρα μεγάλη πολιορκία. Ὄποτε ἡ φλόγες τῆς Ἐξόδου δὲν ἐπρόλαβαν νὰ λάμψουν 'ς τὰ μέτωπό του.

βολημένων πλοίων.

τῆς βρατσέρας, ὀλισθαίνουσα ταχέως καὶ ἀθουρώως ἐπάνω εἰς τὰ κυματιζόμενα νερά τῆς στενῆς τοῦ λιμενίσκου εἰσόδου. Καὶ ἐχάθη πίσω ἀπὸ τὸ πυκνὸν δάσος τῶν καταρτιῶν ταχέως ἢ ἠλεκτροκίνητος ἄκατος, ἀφίνουσα τὴν ἀδελφὴν τῆς βρατσέρας νὰ ἀγωνίζεται ἐναντιοδρομουσα πρὸς τὸν ἄνεμον ἐπὶ ἀρκετὴν ἀκόμη ὥραν, ἕως οὗτου καὶ αὐτῆ, ἕστερα ἀπὸ ἀρκετοῦς ἀγῶνας τοῦ ὀλίγου πληρώματός της καὶ ἀρκετὰ τῶν πανιῶν τῆς γυρίσματα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, κατάρθωσε τέλος νὰ διαβῇ τὴν στενὴν εἰσοδὸν καὶ νὰ κρυφθῇ πίσω ἀπὸ τὰ κατάρτια τῶν ἀγκυρο-

Ἡ ἱστιοφόρος βρατσέρα καὶ ἡ ἠλεκτροκίνητος ἄκατος τοῦ θαλαμηγοῦ τῶν περιηγητῶν σχηματίζουν τελείαν τὴν εἰκόνα τοῦ ναυτικοῦ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ ναυτικοῦ τοῦ μέλλοντος. Κι' ἀκόμα αὐτὴ ἡ θεὰ τοῦ μεγάλου θαλαμηγοῦ τὸ ὅποιον δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸ ἐμπορικὸν πλοῖον τῆς αὔριον, δεῖκνυει τὴν πρόβδον τῆς ναυπηγίας εἰς ὄλην τὴν ἔντασιν.

*

Ὅταν ὁ Χριστόφορος Κολόμβος περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος ἐνεπιστεῦετο μέσα εἰς τὰς ἰσπανικὰς καραβέλλας ἑαυτὸν καὶ τὴν μεγάλην ἰδέαν του τῆς ἐξευρέσεως ἄλλου δρόμου πρὸς τὰς Ἰνδίας συντομωτέρου καὶ ὀλιγώτερον κινδυνώδους ἀπὸ τὸν ἕως τότε γνωστὸν, δὲν εἶχε περισσώτερα διὰ τὸν πλοῦν μέσα, οὔτε περισσοτέρας ἀναπαύσεις ἀπὸ τὸν ναύτην καὶ τὸν κυβερνήτην τῆς σημερινῆς βρατσέρας, καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου ἕως τὴν ἐποχὴν τῆς πρώτης ἐμφανίσεως τοῦ ἀτμοῦ, ἔπρεπε νὰ περάσουν τρεῖς ὀλόκληροι αἰῶνες, κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὁποίων ἡ μόνη ἀξία λόγου πρόοδος εἰς τὴν ναυπηγίαν, ἡ ὁποία ἐπέφερεν ὅπως δῆποτε ἀξία σημασίας ἀποτελέσματα, ὑπῆρξεν ἡ ἐπιπέδησις τῆς πλευρικῆς θυρίδος, ἡ σχεδὸν σύγχρονος μὲ τὸ μέγα ὑπερωκεάνειον ταξίδι τοῦ Κολόμβου.

Καὶ ὅμως τὸ ναυτικὸν τοῦ παρελθόντος, τὸ βάνουσον καὶ τραχὺ, ἦτο γεμᾶτο ἀπὸ παύσης. Οἱ κίνδυνοι μέσα εἰς τοὺς ὁποίους ἐξοῦσε ὁ ναυτικός καὶ τὸ ἀγνωστὸν εἰς τὸ ὅποιον παρεδίδοτο, εὐθὺς ὡς ἡ ἀγκυρα τοῦ πλοίου ἀνεσπᾶτο ἀπὸ τὸν βυθὸν τοῦ λιμένος, περιέβαλλον τὸ ἐπίπνον ἐπάγγελμά του μὲ ἕνα πέπλον μυστηριώδη, πίσω ἀπὸ τὸν ὅποιον ὁ μὴ ναυτικός μόνον θέλητρα ἀγνωστα καὶ ἀκατανόητα ἐφαντάζετο, μὲ ἕνα πέπλον, ὁ ὁποῖος ἐκάεπαζε ὅλους τοὺς κόπους καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ ἐπαγγέλματος, τὸ ὅποιον σήμερον ἡ ἐπιστήμη, ἐκμηδενίσασα τοὺς κινδύνους καὶ τὰς ἀποστάσεις, μετέβαλεν εἰς τὸ θετικώτερον τῶν ἐπαγγελμάτων.

Μετὰ τὴν ἐκείθεν τοῦ Ὠκεανῦ ἐπιτυχίαν τοῦ Κολόμβου τὸ ἱστιοφόρον ναυτικὸν ἤρχισεν ἀναπτυσσόμενον καταπληκτικῶς. Αἱ γαλέραι τῆς Μεσογείου αἱ διαδεχθεῖσαι τὰς ἀρχαίας τριήρεις καὶ τοὺς δρόμους τῶν Βυζαντινῶν ὑπεχώρησαν πρὸ τῶν ἱστιοφόρων πλοίων τὰ ὅποια ὀλονὲν ἐναυπηγοῦντο μεγαλείτερα. Ἡ ναυπηγία ἀναγκαζομένη ἀπὸ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ κατεσκεύασε πλοῖα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μεγαλείτερα καὶ γιγαντώδη, ἱστιοφόρα τεράστια ἀπαιτοῦντα διὰ τὸν χειρισμὸν τῶν ἰστιῶν καὶ τῶν τηλεβόλων αὐτῶν ὀλόκληρον χιλιάδα ἀνδρῶν: Τὸ Γαλλικὸν τρίκροτον «Βασιλικὸς-Ἡλιος», ἀξιοθαύμαστον διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἐπιβολὴν αὐτοῦ, ἡμιλλᾶτο ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν Great Harry. Ἀμφότερα ἐναυπηγήθησαν κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, σημειουμένην διὰ τὸ ναυτικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς ἐποχὴν ἀναγεννήσεως καὶ προόδου.

Τὴν μεγαλοπρέπειαν, τὴν ὁποίαν εἶχον τὰ πλοῖα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν δυνάμεθα σήμερον νὰ φαντασθῶμεν. Σκάφη εὐρύτατα καὶ σχετικῶς βραχεὰ καὶ ὑψηλά, στενώτερα πρὸς τὸ δρύφρακτον καὶ ἀποτόμως εὐρυ-

νόμωμενα κατὰ τὴν πλώϊμον αὐτῶν στάθμην, ἐφαίνοντο ὡσεὶ διὰ τοῦ βάρους αὐτῶν καταθλίβοντα τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων. Ἀπὸ τῶν θυρίδων αὐτῶν εἰς τρεῖς ὑπερκειμέναις σειρὰς ἐπρόβαλαν τὰ πυροβόλα αὐτῶν ἐκατέρωθεν, ἀνερχόμενα πολλακίς εἰς ἑκατὸν εἰκοσι καὶ ἑκατὸν τριάκοντα. Ὑπεράνω δὲ ὁ βαρὺς καὶ ἐπιβλητικὸς ἐξαρτισμὸς μὲ τὰ μέγιστα ἰστία του καὶ τὰ ἀπειρώνυμα καὶ ἀπειροπληθῆ σχοινιά, μὲ τὰ ὅποια ἐχειρίζοντο ταῦτα, συνεπλήρου τὴν ὄλην εἰκόνα. Μέσα μίᾳ ζωῇ ἀλλόκοτος. Ἐνας κόσμος ὀλόκληρος διάγων ὑπὸ τοὺς βαρεῖς τῆς πειθαρχίας κανόνας, μίᾳ ἀνθρωπομάζᾳ κινουμένη δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, ἄνω ἢ κάτω, ὑπὸ τὰ ἠχήματα τῆς συρίκτρας τοῦ κελουστοῦ, ἡ ὁποία ἐπανελάμβανε ἢ ἐμερτικεῖε τὰ γενικώτερα τοῦ ἀξιωματικοῦ κελύσματα. Ἐδῶ ἀνεκρεμᾶτο μίᾳ λέμβος, ἐκεῖ ναῦται ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ πυροβολικόν, περαιτέρω ἄλλοι καθήμενοι χάμω καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα ὠπλισμένην ἔχοντες μὲ τὴν π α λ ἄ μ η ν, τὴν δακτυλήθραν τῶν ἱστιοποιῶν, κατεγίνοντο εἰς τὴν ἐπισκευὴν τῶν ἀπεράντων ἰστιῶν τοῦ πλοίου, τὰ ὅποια ἡ καταιγὶς τοῦ τελευταίου ταξιδίου εἶχε ξεσχίσει καὶ κουρελιάσει, παρέκει ὁ καλαφάτης μὲ τοὺς βοηθοὺς του σκύθει νὰ ἐπισκευάσῃ τοὺς διαρρέοντας ἄρμους τοῦ καταστρώματος, ἐπιθέτων τὸ ζέον περιεχόμενον τῆς χύτρας του διὰ χαρτίνου χωνίου.

Ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ὁ περιεχόμενος μέσα εἰς τὰ στέρα τοῦ θαλασσινοῦ κολοσσοῦ, τοῦ γιγαντώδους πολεμικοῦ ἱστιοφόρου, ἐργάζεται, ἐργάζεται ἀκαταπαύστως, παρασκευάζει τὸ νέον ταξίδι, ἐνῶ τὸ σκάφος εἰς τὸν λιμένα ὀρεμένο ἀπὸ τίς δύο μεγάλας ἀγκυρῆς του, νομίζεις ὅτι ἀναπαύεται μὲ μεγαλοπρεπῆ νωχέλειαν ἀνεμίζον περὶ τὸ ἀγκυροβόλιόν του καὶ πῶζον μὲ τὰ ἐλαφρὰ πλήγματα τοῦ μικροῦ κύματος τοῦ λιμένος, ἀφοῦ ἐπὶ τρεῖς ἢ ἐπὶ τέσσαρας ὅλους μῆνας πρότερον εἶχε παλαίσει μὲ τοῦ Ὠκεανῦ τὰ γιγαντώδη κύματα.

Ὁ χρόνος τῆς παραμονῆς εἰς τὸν λιμένα ἢ εἰς τὸν ναύσταθμον τελειώνει μετ' ὀλίγον. Ἀρχίζει νέα ἐργασία, ἡ ἐργασία τῶν τελευταίων ἐτοιμασιῶν τοῦ ἀπόπλου. Τὸ πλοῖον πρόκειται νὰ διαπλεύσῃ τοὺς Ὠκεανούς ἐπὶ τρεῖς, ἐπὶ τέσσαρας πάλιν μῆνας. Ἴσως κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ διαστήματος τούτου δὲν θὰ προσεγγίσῃ εἰς λιμένα. Πρέπει νὰ συγκομισθῶσι μέσα εἰς τὰς ἀποθήκας του ἀνάλογοι τροφαὶ διὰ τὴν διατροφήν τοῦ πληρώματός του ἐπὶ τὸσον χρόνον, ἀνάλογον ὕδωρ πόσιμον εἰς τὰς δεξαμενάς του. Ὅσπρια καὶ κρέας παστὸν καὶ δίπυρος ἄρτος εἶνε ἡ συνήθης τροφή τῶν ναυτῶν· τροφή βαρεῖα καὶ δυσάρεστος ὅταν ἐπὶ πολὺ παρατείνεται ἡ χρῆσις τῆς. Ἡ ἐπιβίθασις τῶν τροφίμων διαρκεῖ ἐπὶ ἡμέρας. Ἐκατοντάδες βυτίων μὲ παστὸν κρέας καὶ σάκκων μὲ ὄσπρια ἐπιβιβάζονται καὶ τοποθετοῦνται μεθοδικῶς μέσα εἰς τὰς μεγάλας τοῦ πλοίου τροφαποθήκας. Καὶ ταυτοχρόνως συμπληροῦται ἡ παρασκευὴ τοῦ ἀπόπλου μὲ τὴν ἐπιβίθασιν τῶν ἄλλων ὑλικῶν, ὅσα ἀπαιτοῦνται δι' ἕνα τὸσον παρατεταμένον ταξίδι· σχοινιά, χρώματα, ἀμοιβὰ ἰστία, κῶπαι διὰ τὰς λέμβους, ζυλεῖα δι' ἐπισκευὰς ἐνδεχομένων ζημιῶν, στέαρ, ἔλαιον καὶ τόσα ἄλλα ὑλικά εἰς μεγάλας ἐπιβιβάζονται ποσότητας διὰ

νά ἐπαρκέσουν εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ θαλασσινοῦ κολοσσῶ καθ' ὅλην τὴν τρίμηνον ἢ τετράμηνον ἀπουσίαν του.

Τέλος τὰ πάντα εἶνε ἔτοιμα· τὸ πλήρωμα ἀφ' ἐσπέρας ἐπιβιβάσθη καὶ κατὰ τὴν κλησιν εὐρέθησαν ὅλοι παρόντες· καθ' ὁμίλους οἱ ναῦται κάθηται εἰς τὸ πρωαῖον τοῦ καταστρώματος μέρος καπνίζοντες καὶ ἀμέριμνοι. Οἱ γερνότεροι, οἱ λύκοι τῆς θαλάσσης, οἱ ὅποιοι πάντοτε ἔχουν κάτι νὰ διηγηθοῦν ἐπαγωγὸν ἀπὸ τὴν περασμένη τους ζωὴ, διηγοῦνται παλαιὰς ἱστορίας καὶ οἱ νεώτεροι, οἱ πρωτοτάξιδοι ἰδίως, ἀκούουν μὲ μίαν θρησκευτικὴν προσοχὴν τὰς ἀφηγήσεις τῶν γερνότερων, μέχρι τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἡγήματα τοῦ κώδωνος καὶ αἱ συρίκτραι τῶν κελυστῶν, διαλύουν τοὺς ὁμίλους καὶ θέτουν τέρμα εἰς τὰς διηγήσεις διὰ τῆς κατακλίσεως. Ὅλη ἐκεῖνη ἡ ἀνθρωπομάζα κοιμάται τώρα· μία ἡσυρία βασιλεύει μέσα εἰς τὰ στέρνα τοῦ θαλασσινοῦ κήτους, τὸ ὅποιον καὶ αὐτὸ κοιμάται ἐπάνω εἰς τὴν νυκτερινὴν γαλήνην τῶν νερῶν τοῦ λιμένος. Δὲν ἀκούεται τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ βήματα τῶν σκοπῶν καὶ ἀπὸ τῆς σιγαλῆν ὁμιλίαν τῶν ναυτῶν τοῦ τμήματος τῆς φυλακῆς.

Τὸ πρῶν πρὶν ἀκόμη ἐξημερώσῃ ὁ ἀπόγειος ἤρσις νὰ φυσᾷ. Ἡ πρωϊνὴ ἔγερσις ἐπανεφέρει τὴν ζωὴν εἰς τὸ πλοῖον. Ὁ ἔρ γ α τ η ς του ἐστέναξε διαδοχικῶς ἀπὸ τὸ βάρος καὶ τὴν ἀντίστασιν τῶν δύο ἀγκυρῶν, τὰς ὁποίας τὸ πολυάριθμον τοῦ πλοίου πλήρωμα ἀνέσπασε διαδοχικῶς. Τὰ ἀπέραντα ἰστία ἀφίθησαν, ἀνεπετάσθησαν τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο καὶ εὐθετίσθησαν καταλλήλως. Ἡ λεπτὴ ἀπογαία αὔρα τὰ ἐκόλπωσε, οἱ ἰστοὶ ἔτριξαν ὀλίγον, τὰ ἐξάρτια τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἐτενώθησαν, τὸ σκάφος ἔκλινε μὲ χάριν πρὸς τὴν μίαν τῶν πλευρῶν του, καὶ ὀλισθαῖνον ἐπάνω εἰς τὰ νερά, τὰ ὅποια μόλις ἐχρωμάτιζεν ὀλίγον βαθύτερα τοῦ συνήθους ὁ ἀνεμος, ἐξῆλθε τοῦ λιμένος μὲ μίαν μεγαλοπρέπειαν ἀπερίγραπτον. Ὁ χῶρος, τὸν ὅποιον ἐπὶ τόσας ἡμέρας κατεῖχε μέσα εἰς τὸν λιμένα εἶνε τώρα κενός, καὶ ἡ μητέρα ἢ ἡ ἀδελφὴ ἢ ἡ μνηστὴ τοῦ ὀπελθόντος εἰς ἓνα τόσον μακρυνὸ ταξίδι ναύτου, κατερχομένη τὸ πρῶν εἰς τὴν προκυμαίαν καὶ ἀτενίζουσα κενὸν τὸ μέρος, τὸ ὅποιον κατεῖχε τὸ μέγα ἰστιοφόρον, αἰσθάνεται μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας τῆς νὰ σχηματίζεται ἓνα μεγαλεῖτερον κενόν, πολὺ μεγαλεῖτερον.

*

Οἱ κίνδυνοι τοὺς ὁποίους εἶχε ν' ἀντιμετωπίσῃ ἓνα πλοῖον τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης ἦσαν μεγάλοι. Ἡ ἐπιστήμη ἐν εἶχεν ἀκόμη προοδεύσει καὶ μόνον ἢ ἐμπειρία κατεῖχε τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν ναυτικὴν τέχνην.

Τὰ περισσότερα παράλια ἦσαν ἄγνωστα. Ἡ ὕδρογραφία ἦτο τότε εἰς τὰ σπάργματα· τὰ ἀτελέστατα ὑποτυπώματά τῆς τῶν γνωστοτέρων χωρῶν μόλις ἠδύνατο νὰ δώσουν εἰς τὸν ναυτιλλόμενον μίαν ἀτελεῖ ἀτελεστάτην ἰδέαν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν παραλίων. Τὶ ἡ θάλασσα ἐκρυπτε κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειάν τῆς, μέσα εἰς τὸν βυθὸν τῆς τὸν ἀνεξερεύνητον ἦτο ἐντελῶς ἄγνωστον. Οἱ φάροι καὶ οἱ φανοὶ ἦσαν ἐλάχιστοι καὶ ἀτελέστατοι καὶ ὁ ὠκεανός, ὁ παρουσιαζόμενος μὲ τόσας ἰδιοτροπίας, μὲ τοὺς ἀνέμους τοὺς σταθεροὺς ἢ τοὺς περιοδικούς, μὲ τοὺς κυκλώνάς

του καὶ τὰς καταιγίδας του, μὲ τὰς ἀπνοίας του καὶ τὰ ρεύματά του, συνεπλήρου τοὺς κινδύνους τοῦ ναυτιλλομένου. Ἡ ἐπιστήμη δὲν εἶχεν ἀκόμη οὐδ' εἰς αὐτὸν ἐπιβάλλει τὴν χειρὰ τῆς τὴν ἐρευνητικὴν καὶ οἱ νόμοι οἱ φυσικοὶ καὶ ἀναλλοίωτοι, οἱ ἀπὸ τῆς κοσμογονίας διέποντες ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα, ἦσαν τότε ἐντελῶς ἄγνωστοι. Καὶ ἐκινδύνευεν οὕτω τὸ ἰστιοφόρον πλοῖον τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης, εἴτε πολεμικόν, εἴτε ἐμπορικόν, νὰ συναρπασθῇ μέσα εἰς τὸ δαιμονιωδῶς περιστρεφόμενον τοῦ οὐραργγᾶν ἀέριον ρεῦμα, ἢ νὰ προσαράξῃ ἐπάνω εἰς ἄξενα καὶ ἄγνωστα παράλια, τῶν ὁποίων τοὺς ὑφάλους μὲ ζητότυπον ἐπιμέλειαν ἀπέκρυπτε κάτω ἀπὸ τὴν λείαν ἐπιφάνειάν του ὁ γόης ὠκεανός.

Ἀπὸ τῆς δεξιῶν χειρισμοὺς τοῦ κυβερνήτου ἐξηρτᾶτο τότε καὶ τοῦ πλοίου καὶ τοῦ πληρώματος ἡ σωτηρία, καὶ εἰς τοὺς δεξιούς τούτους καὶ καταλλήλους χειρισμοὺς μόνον ἢ πείρα ἢ μεγάλη ἠδύνατο νὰ τὸν ὀδηγήσῃ.

Εἰς τὰ μακρυσμένα καὶ σχεδὸν ἄγνωστα παράλια τῆς νέας ἡπείρου, τὰ περιβρεχόμενα ἐκατέρωθεν ἀπὸ τὰ ἄγρια κύματα τῶν μεγαλειτέρων ὠκεανῶν, ἡ λαϊλαψὸν σχηματίζεται πολλάκις χωρὶς οὐδὲν ἐξωτερικὸν σητεῖον νὰ δεῖξῃ ἢ προαναγγεῖλῃ αὐτὴν· μόνον ἢ μεγάλη τοῦ κυβερνήτου πείρα καὶ ἢ ἄγρυπνος προσοχὴ του δυνατὸν νὰ προφυλάξῃ τὸ πλοῖον ἀπὸ τὰς συνεπειὰς αὐτῆς. Ἐνα μικρὸν καὶ ἀσήμαντον νέφος, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὅποια δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ πρωτοπεύρου, ἀναφαίνεται εἰς τὸν ὀρίζοντα καὶ πρὶν κανεὶς προφθᾶσῃ ν' ἀντιληφθῇ τοῦ νέφους τὴν ἐμφάνισιν καὶ τὴν ταχῆαν ἐξαφάνισιν ἢ λαϊλαψὸν ἄγρια ἐκρήγνυται συναρπάζουσα μέσα εἰς τὴν λύσσαν καὶ τὴν ὀρμὴν τῆς πᾶν ὅ,τι ἤθελε τυχὸν συναντήσῃ. Τοῦ ἰστιοφόρου πλοίου τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης τὰ ἰστία πρέπει ἐγκαίρως νὰ συσταλοῦν καὶ νὰ πτυχθοῦν· πρέπει ἐγκαίρως νὰ ληφθοῦν ὅλα τὰ μέτρα πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἀπροόπτως ἐμφανιζομένου κινδύνου. Ἀπὸ τῆς πείρας καὶ τῆς ἀταραξίας τοῦ κυβερνήτου ἐξαρτᾶται τὸ πᾶν. Ἡ συρίκτρα τοῦ κελυστοῦ ἐπαναλαμβάνουσα τότε τοῦ κυβερνήτου τὸ πρόσταγμα συγκλαεῖ ὀλόκληρον τὸ πλήρωμα εἰς τὸ κατάστρωμα. Εἶνε ἀνάγκη πολλῶν ἀνδρῶν διὰ τὸν ἐγκαίρουν χειρισμὸν τῶν ἰστιῶν τοῦ πλοίου. Ἀπὸ τὰ ἐγκατα τοῦ τεραστίου ἰστιοφόρου τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης ἀνέρχεται ὀλόκληρος λεγεὼν ἀνδρῶν ἐτοίμη νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς διαταχθησομένους χειρισμοὺς. Ἐκαστος μεταβαίνει εἰς τὴν θέσιν του. Κάθε ναύτης ἔχει ὠριμμένον σημεῖον καὶ ὠριμμένα καθήκοντα διὰ τὸν χειρισμὸν τῶν ἰστιῶν. Καὶ βλέπει κανεὶς τὸ κατάστρωμα τοῦ πλοίου τὸ ὅποιον πρὸ ὀλίγων ἀκόμη στιγμῶν ἦτο κενόν νὰ πληρωθῇ αἰφνιδίως ἀπὸ ναύτας ἕκαστος τῶν ὁποίων εἶνε ἔτοιμος πρὸς ἐργασίαν. Ὀλόκληρος ἢ λεγεὼν αὕτη τῶν ἀνθρώπων ἐξαρτᾶται τὴν στιγμὴν ἐκεῖνην ἀπὸ τὴν βούλησιν ἑνὸς καὶ μόνου, τοῦ κυβερνήτου. Πρὸς αὐτὸν ἀτενίζουν ὅλοι ἀναμένοντες τὰ κελεύσματά του· ὅλοι κρέμονται ἀπὸ τὰ χεῖλη του.

Τὰ κελεύσματα διαδέχονται ἄλληλα ταχέως· ἡ βροντῶδης τοῦ κυβερνήτου φωνὴ στέλλει ἕκαστον ὅπου πρέπει. Οἱ θεωρακίται ἀνέρχονται εἰς τοὺς ἰστούς· ἔτοιμοι νὰ πτύξουν τὰ ἀνώτερα ἰστία, τὰ ἐπικίνδυνα κατὰ τὴν λαίλαπα, οἱ καλωδίται ἔλκουσι τοὺς διαφόρους συστολεῖς, καὶ τὰ ἰστία ἀφ' οὗ πρότερον συσταλοῦν πτύσσονται καὶ περιτταίνονται

ἐπιμελῶς ἀπὸ τοὺς θωρακίτας διὰ νὰ μὴ σχισθοῦν. Τὰ πάντα εἶνε ἤδη ἐν τάξει. Τὰ πάντα προσλήφθησαν. Ἡ λαίλαψ ἐκρήγνυται ἀγρία καὶ ἀπειλητικὴ καὶ μέσα εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς συναρπάζει τὸ σκάφος καὶ παραφέρει αὐτὸ εἰς τὸν δρόμον τῆς. Τὰ κύματα τὸ κτυποῦν μὲ μανίαν, τὸ σύρουσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ὅταν μετὰ ἡμίσειαν ἢ μετὰ μίαν ὥραν ἐξαφανισθῇ τὸ μετέωρον καὶ ὁ οὐρανὸς εὐδιάσῃ, ἐπαναφέρονται τὰ πάντα εἰς τὴν προτέραν τῶν θέσιν, ἀπλώνονται καὶ πάλιν τὰ πανιὰ καὶ τὸ πλοῖον ἐξακολουθεῖ τὸν δρόμον του διὰ νὰ συναντήσῃ περαιτέρω κρυμμένην μέσα εἰς τοῦ ὠκεανοῦ τὸ μυστήριον ἄλλην καταγιῶδα ἀγριωτέραν ἴσως ἐκείνης, τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου διέφυγε.

Μέσα εἰς τὸν βίον αὐτόν, τὸν ταρασσόμενον ὅπως ἡ θάλασσα καὶ μεταπίπτοντα ἀπὸ τὴν μίαν στιγμὴν ἕως τὴν ἄλλην, ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς καταγιῶδος καὶ τοῦ κλύδωνος εἰς τῆς γαλήνης καὶ τῆς εὐδίας τὰ μειδιάματα ἀνεπτύσσετο τοῦ ναυτικοῦ τῆς παρελθούσης ἐποχῆς ἢ ψυχραῖμα, ἢ ὁποία ἀνέδειξε πολλάκις ἀπὸ τὰς τάξεις τῶν ἀπλῶν ναυτῶν δεξιούς κυβερνήτας καὶ δεξιωτάτους ναυμάχους.

Μιχαὴλ Γούδας

ΩΡΑ ΘΑΛΙΨΕΩΣ

Εἶπε ἡ ἀδερφή μας· Σιγοβρέχει
μὴ πίκρα στὴν καρδιά μου,
νιώθω ἓνα χέρι νὰ μοῦ δένει
ἀπόψε κόμπο τὴν καρδιά μου
καὶ δὲν κρατῶ τὰ δάκρυά μου.
Λυώνει τὸ Ἄστρι-τῶν-Βοσκῶν
μὲς στὸν ὑγρὸ οὐρανό,
τὴν πᾶσα ἀνάσα τους κρατοῦν
τὰ δέντρα στὸ βουνό,
μοῦ πνίγει τὴν καρδιά βαριά
σὰν νάρδου μυρωδιὰ
κι ἀντιλαλεῖ
μέσα στῆς μνήμης μου τὰ βάθια
παλιὸς σκοπὸς γιὰ κάποια μάτια
ποῦ ψιλοψιχαλίζουν
καὶ μέσα στὸ ψυχάλισμα, ὦϊμὲ,
φρεγάδες ὁρμενίζουν.
Κ' εἶπα· Ἄδερφή μας μᾶς βαραίνει
ἡ ὥρα τῆς θλίψεως ποῦ μᾶς θρέφει
μόνον μὲ ἀνάμνησες παλιές·
μὰ τὸ ὄνειρον ποῦ ἀρχίζαμε ξυπνοὶ
κ' ἐσώναμε ὑπνωμένοι
ποιδὸς θὰ τὸ ξαναπῆ,
στὴν ὥρα τῶν ὠρῶν ποῦ κραινεῖ
μὲ ἀρχαῖες παρηγορίες·
Κ' εἶπε ἡ ἀδερφή μας· πὲς νὰ ποῦμε
τοὺς πόνους ποῦ πονοῦμε.

Γ.